

Maak **Oligaa Buᅇa Maaknoᅇ ooro.** **Jen-asa-asari**

Maak nemuᅇa qata Maria, maᅇa qata mende moᅇoᅇ. Jerusalem siti toya laligogi. (Aposol 12.12) Aᅇaa sunduya moᅇ qata mende qama boᅇ 14.51-52 iikanooᅇ ooroᅇa eja. Piitonoᅇ ilaaᅇ muro uuta meleeno Buᅇa qaa kuma muro. Muro niwita Barnabas ano Pool yorowo liligoᅇ misin gawoᅇ meᅇ kema Pool mesaᅇoᅇ deeni. Deeni toroᅇeᅇ gawoᅇ meᅇ laligoᅇ Buᅇa sundu motomotooᅇ meᅇ kululuuᅇ metulangoᅇ waba kantri yoᅇooᅇoᅇ Griik qaanooᅇ ooro. Jiisaswaanooᅇ qaa ii Arameik. Ii “Eeli eeli lama lama sabaktani,” iikawaa so.

Jiisasnoᅇ uuwaa gawoᅇa nomaeᅇ meᅇ Anutuwaa Meria kolooᅇ eᅇemba ilaaᅇ oᅇoma laligoroᅇti, Maaknoᅇ qaa ii jen asariᅇ ooro. Jiisaswaanooᅇ gawoᅇa waᅇa ii karoᅇoᅇ: Buᅇa kuma oᅇono, omejiilan konjoma oᅇono ano siᅇgiᅇoᅇoᅇ mesaᅇoᅇ jia jia meᅇ qeaᅇgoro.

Buk kokawaa bakaya waᅇa 6 ii kokaᅇoᅇ:

Qaa mutuya: Jon ano Jiisas 1.1-13

Qenjaaro gawoᅇ Galili uutanooᅇ mero 1.14-9.50

Galili mesaᅇoᅇ Jerusalem keno 10.1-52

Jerusalem Sonda motooᅇoᅇoᅇ laligoᅇ komuro 11.1-15.47

Jiisasnoᅇ koomunooᅇa waaro 16.1-8

Waama kolooᅇ Siwenooᅇ uro 16.9-20

¹ Hamoᅇeᅇe Toya Jiisas Kraist ii Anutuwaa

Meria koloaja. Niinon iwaa Oligaa Bunaya kanain oojen.

Jonon Jiisaswaa kana meleuro.

Mat 3.1-12; Luuk 3.1-18; Jon 1.19-28

² *Anutunon Siwe uutanon meriaajon qaa mon ijoro gejatootoo eja Aisaianon ii oorota iwaa Buju Terenon kokaen eja,

“Moba. Niinon qele gajobana mon wasiwe waladeen kema ejemba uugia mindingon goo kanaga meleuro giinon iwaa gematanon namonon kemeba.”

³ * “Qele gajoba mononon balon qararanonkononon qama laligoro kema qata kokaen mobu, ‘Pononon kawa-oo! Kawaajon mono jojorin kania meleuwu. Mono uugia mindingon kania qeleleewu.’ ”

⁴ Qaa iikawaa so eja mon qata Jon asugiro. qata mon Oomulu eja. Asugin balon qararanonkononon laligon nama Buna qaa kokaen jen laligoro, “Ononon mono uugia meleengi niinon oomulu men onomanja. Kaen angi Anutunon singisonogogia songbama mesaowaa.”

⁵ Kaen jen laligoro Judia prowinswaa gomanja kuuya ano Jerusalem siti yononon tuun tuun koma horon Jombaanon kagi. Kan kouma singisonogogia jokoloogi Jonon ii Jordan apu berenanon oomulu men onono.

⁶ *Jombaanon selekopaa ii kamel juyanon memeta ano batuyanon iinkasa oro selianon

* **1:2:** Mal 3.1 * **1:3:** Ais 40.3 * **1:6:** 2 Kin 1.8

memeta ii somongon laligoro. Nembaneneya ii n̄aagiso borotaan ano duuyaa moron apuya, ii neñ laligoro. Ii kuuya gejatootoo eja Elaija iwaa sogā.

⁷ Jonon qaa kokaen jen asarin laligoro, “Noo gemananon eja ku-usuñā kotakota mon kawaa. Iwaa ku-usuñā uutanon mono noonon uguuwa. Iinon eja uuta koloowaatiwaajon niinon iwaa kana esuyaa kasia ilaan isamambaajon gamugamu ama amamaamañā.

⁸ Niinon apu toonon mulu men ononjento, iinon mono Un̄a Toroyanon mulu men onombaa.” Kian̄.

Jonon Jiisas oomulu men muro.

Mat 3.13-17; Luuk 3.21-22; 4.1-13

⁹ Kamban kanon Jiisasnon Galili prowinswaa gomañā qata Nazaret kanañā Jombaanon karo Jordan apu berenanon oomulu men muro.

¹⁰ Men muro apunonga kouro iikanondeen Siwenon aantano Jiisasnon uun iiro Un̄a Toroyanon meleema kewo koon kañā koloon Jiisaswaa wañanon kamaan mero.

¹¹ *Ii iiro Siwe gomanonga qaa mon kokaen kolooro, “Giinon mono neenaa komunjua merana koloona kerana qeangoro giimasiin moma gonjen.” Kian̄.

Satanon Jiisas angobato men mun laligoro.

Mat 4.1-11; Luuk 4.1-13

* **1:11:** Jen 22.2; Ond 2.7; Ais 42.1; Mat 3.17; 12.18; Maak 9.7; Luuk 3.22

¹² Oomulu menj muro iikanondeen Unja Toroyanon Jiisas kuun wasinj muro balon qararanjonkonjanon keno.

¹³ Kema ween 40 kawaa so iikanonj laligoro omejiilan wangia Satan iinonj anjobato menj munj laligoro. Oro kawalia yonoo batugianonj laligoro Siwe gajoba yonononj ilaan munj laligogi. Kianj.

Jiisasnonj gowokouruta mutuya onjono.

Mat 4.12-22; Luuk 4.14-15; 5.1-11

¹⁴ Kanagenj Jon kapuare mirinonj oongji raro Jiisasnonj kambanj iikanonj Galili prowinsnonj eleema keno. Kema Anutuwaa Oligaa Bunja jenj asarinj laligoro.

¹⁵*Jenj asarinj kokaen injijoro, “Anutunonj bentonja ambaatiwaa kambanjanonj mono dodowija. Anutunonj kambanj ano laligonj kougiti, ii keteda koi kolooja. Kawaaonj mono uugia meleema Oligaa Bunja moma laariwu.”

¹⁶ Jiisasnonj kaen injijonj liligonj laligonj Galili apu anjobaa goraayanonj metetereenj kema sora hooro eja woi iriiro. Qagara Saimon, koga qata Andruu. Yorononj misagara apu anjononj sora horowowaajonj gilinj laligori.

¹⁷ Jiisasnonj iriima kokaen irijoro, “Ejawoi, oro mono nii notaanj kari kuma orombe ejemba sora kaanja horonj onjombao.”

¹⁸ Kaenj irijoro iikanondeenj misagara mesaonj kanainj Jiisas otaanj keni.

¹⁹ Jiisasnonj yorowo boronja monj toroqenj kema Zebediwaa meria Jeims ano koga Jon iriiro.

* **1:15:** Mat 3.2

Yoronon kaanjadeen wanjonon rama misagara meagon somonjon rari.

²⁰ Rari iriima iikanonon oroono. Oroono mangara Zebedi ano monen gawon ejauruta wanjonon onomeson kanain Jiisas otaan gematanon keni. Kian.

Jiisasnon ome mon otaaro.

Luuk 4.31-37

²¹ Kaen motoon kema Kaperneam taonon keugi Sabat kendon kolooro Jiisasnon iikanondeen qamakooli mirigianon uma Buna qaa kuma onono.

²² *Kana qaawaa boi kaanja qaagoto, ku-usun en murotiwaa so kuma onoma nanamemenaa so ambutiwaajon jero. Kawajon kanageso yononon ii iima aarun walingogi.

²³ Qamakooli mirigia iikanon kamban iikanondeen eja mon omeyawo raro ome iikanon qata kokaen qaro,

²⁴ “Oo Jiisas, Nazaret eja! Gii naama ama nonomambaa anjane? Mono men kileen nonomambajon kajan me? Nii kaniaga moma kotojen. Gii Anutuwaanon eja Tak-kootoya koloojan.”

²⁵ Kaen qaro Jiisasnon temboma kokaen jen muro, “Gii mono qaaga bogoro eja koi mesan togowa.”

²⁶ Kaen jen muro omenon eja ii utugon orogon mun qa bobolo qama kouma mesan keno.

²⁷ Keno kuuyanon newogia tegoro walingon qisin aon kokaen jegi, “Yei, mangaa siita! Koi

* **1:22:** Mat 7.28-29

mono naa iwoiga? Koi momo dologa ku-usunawo. Iinon omejiilan kaanagadeen jen koton onono jeta ten konju.”

²⁸ Kaen kolooro Jiisaswaa qabunayanon uulanawo sein goman kosianon rama kenigiti, iikanon kema kema Galili prowins kuuya sokono. Kiañ.

Jiisasnon ji ejemba mamaga men qeangon onono.

Mat 8.14-17; Luuk 4.38-41

²⁹ Jiisasnon Kaperneam onoonon qamakooli miri mesaon iikanondeen Jeims Jon yorowo Saimon ano Andruu yoroo mirinon ugi.

³⁰ Iikanon ugi Saimombaa seunanon selegere ji kiro ero. Ero bujuya ii uulanawo Jiisas ijogi.

³¹ Ijogi iwaanon kema borianon men kobibiuro waaro. Waaro selegereya mesaoro nene onon unuagiuro.

³² Unuagiuro mare kolooro ween jaaya kemero kanon Kaperneam toya yononon nama ejembaya ejembaya ji omegiawo ii kuuya unuama Jiisawaanon kagi.

³³ Kaperneam taononga tuunlembenon kan Saimombaa miri naguyanon ajoroogi.

³⁴ Ajoroogi nama ejemba ji kania kania injiroti, ii mamaga men qeangon onono. Kaanagadeen omejiilan yononon Jiisaswaa kania mogitiwaajon Jiisasnon buugia muungun mamaga onotaaro. Kiañ.

Hamoqeqe gawonja Galili kuuya sokono.

Luuk 4.42-44

³⁵ Jiisasnoŋ gaon ero goman wenŋeraŋ suluro waama goman goraayanonŋ kema yaŋasiri tirinŋ kotonŋ iikanonŋ qama kooliro.

³⁶ Qama kooliro Saimon ano alauruta iwo laligogiti, yonononŋ uulaŋawo kanianonŋ kenŋi.

³⁷ Kema mokoloonŋ kokaenŋ ijogi, “Ejemba kuyanonŋ mono gooŋonŋ moŋganju.”

³⁸ Kaenŋ ijogi kokaenŋ inijoro, “Gomanŋ tosia liligonŋ rama kenjuti, ii iiju. Niinonŋ Buŋa qaa gomanŋ so jeŋ seimaŋatiwaajonŋ kamaanŋ laligojenŋ. Kawaajonŋ mono gomanŋ liligonŋ kembonŋa.”

³⁹ *Kaenŋ inijonŋ Galili prowins kuuya liligonŋ kema qamakooli mirigianonŋ Buŋa qaa jeŋ omeya omeya ii onŋotaŋ laligoro. Kianŋ.

Jiisasnoŋ manimba eja moŋ meŋ solananiro.

Mat 8.1-4; Luuk 5.12-16

⁴⁰ Jiisasnoŋ taonŋ moŋnonŋ laligoro manimba eja moŋnonŋ kaŋ siminŋ kuma Jiisaswaa wosoyanonŋ kemenŋ kokaenŋ qama koolinŋ muro, “Giinonŋ siinŋanonŋ meŋ qeangonŋ nomambaajonŋ mojanŋi eenŋ, mono nii saanonŋ meŋ solananiŋ nomba.”

⁴¹ Kaenŋ qama koolinŋ muro iwaajonŋ wosoya moma boria boraama selia oosirinŋ ijoro, “Niinonŋ ii anuwaatiwaajonŋ mojenŋ. Gii mono solananiwa.”

⁴² Kaenŋ ijoro manimbaya ii iikanondeenŋ solananiro.

⁴³ Solananiro galenŋ meme qaa kotakota munŋ iikanondeenŋ “Saanonŋ kamba,” ijoro.

⁴⁴ *Gejanono qaa ii kokaenŋ ijoro, “Moba. Kokawaa buju qaaya ii mono moŋ mende jena

* **1:39:** Mat 4.23; 9.35 * **1:44:** Lew 14.1-32

mobu. Qaagoto, mono jigo gawon galem-baanon kema selega qendeema muba ano Moos-eswaanon jenkooto otaan solanjanjanjwaa mamatewooya ama siimolon oowa. Ii oona iiro ejembanon kaniaga moma kotowu.”

⁴⁵ Jiisasnon kaen ijoroto, iinon kema kilen kanain buju qaa ii mamaga jen laligoro seiro. Seiro Jiisasnon taon taon kanon asuganon mombo kemambaajon amamaaro. Amamaan taon gemagianon goman gbamenja iikanondeen laligoro. Iikanon laligoro goman so iikanonja ejembaya ejembaya iwaanon kagi. Kian.

2

*Jiisasnon eja sele bakaya koomuya ii meagoro.
Mat 9.1-8; Luuk 5.17-26*

¹ Kaen liligoro kaman tosia tegoro Jiisasnon eleema mombo gomanonon Kaperneam karo. Karo “Mirinon laligoja,” jegi mogi.

² Ejemba mamaganon ii moma ajoroon iwaa miri nagu atapanonon eligon sombenanon saa qegi. Saa qegi Jiisasnon nama Bunja qaa injoro.

³ Injoro iikanon eja mon sele bakaya koomuya, ii wama iwaanon kagi. Eja 4:yanon ii demberunon ama anjon kagi.

⁴ Kagi eligon nangitiwaajon ama Jiisaswaa kosianon kema ambombaajon amamaagi. Amamaan miri qaganon uma Jiisaswaa wanononga waaren oson luluungi. Luluungi oota kolooro iikanon ji eja ii demberuyawo kasanon somonjon angi kemero.

⁵ Kaen kemero Anutu moma laarin mugiti, Jiisasnoŋ iyoŋoo tanigia ii iiro sokono ji eja ii kokaen ijoro, “Merana, niinoŋ goo singisonŋoga mesaojen.”

⁶ Kaen ijoro Kana qaawaa boi tosianoŋ batugianoŋ rama uugianoŋ kokaen romoŋgogi,

⁷ “Eja kokanoŋ mono nomaembaajoŋ kaen jeja. Mono Anutu mepaegoja. Anutu motooŋgonoŋ singisonŋonana mesaŋkejato, eja moŋnoŋ ii qaago.”

⁸ Uugianoŋ kaen romoŋgogi Jiisasnoŋ iikanondeen uutanoŋ ii moma kotoŋ kokaen inijoro, “Oŋo mono naambaajoŋ qaa kaanŋa uugianoŋ romoŋgoju?

⁹ Niinoŋ ‘Singisonŋoga mesaojen,’ ji eja kaen ijojeni, qaa iikanoŋ mono afaanagadeen jejeta. Moŋnoŋ kaen jero tosianoŋ qaa iikawaa hoŋa mende iibu. Kawaajoŋ ii qaa afaanŋa so. Niinoŋ qaa moŋ kokaen jemambaajoŋ mojen, ‘Mono waama tambomaeege meŋ kemba.’ Qaa ii mono lombotawo jejeta kolooja. Kaen jewe hoŋa koloowaa me qaagoti, iikanoŋ mono asuganoŋ asugiro iibu.

¹⁰ Mobu, namonoŋ singisonŋo mesamesaowaa ku-usuŋa ii mono Siwe gomambaa Eja hoŋaanoŋ eji, oŋo iikawaa kaniaajoŋ tiŋtuan laligowubo. Kawaajoŋ qaa lombotawo ii eja koi ijowe hoŋa iibu,” Kaen jen eja sele bakaya koomuyaa jaayanoŋ iima ijoro, “Niinoŋ gijojen: Gii mono waama tambomaeege meŋ miriganoŋ kemba. Qaa biŋawo ii hoŋawo koloowaati een, qaa afaanŋa ii mono kaanagadeen nomaembaajoŋ omya

kolonaga?”

¹¹ Kaen jen eja sele bakaya koomuya kokaen ijoro, “Niinon gijojen: Gii mono waama tambomaega men miriganon kema.”

¹² Ijoro mono waama iikanondeen tambomaeya men ejemba kuuya yonoo jaagianon seleenjen keno. Kaen keno kuuyanon walingon Anutu mepeseen kokaen jegi, “Yei, mangaa siita! Tani koi kaanja ii wala eenanon kambaen mongen mende iinin. Qaago! Keteda koi jaa morotaga iijon.” Kian.

Jiisasnon Matyuu (Liwai) oono.

Mat 9.9-13; Luuk 5.27-32

¹³ Jiisasnon mombo Kaperneam mesaon angonon kemen sakasin kooronon kema laligoro. Laligoro ejemba tuunlembenon iwaanon kagi Bunq qaa kuma onono.

¹⁴ Kema takis ofis uugumambaajon ano iikanon eja qata Liwai Alfiuswaa meria raro iima ijoro, “Gii mono noo gemananon notaan kawa.” Kaen ijoro waama takis gawon mesaon Jiisaswaa gematanon keno.

¹⁵ Kema Liwaiwaa mirinon kema nene nen ragiti, kambaen iikanon takis meme eja tiliqili-giawo ano singisono eja mamaga yononon kan Jiisas ano iwaa gowokouruta yonowo rama nene motoon negi. Mamaganon Jiisas otaan laligogi.

¹⁶ Jiisasnon takis meme tiliqiligiawo ano singisono ejemba tosaan yonowo rama nene negiti, ii Farisii (Kana qaawaa kaparanonkon) ano yonoonon boi tosianon iima Jiisaswaa gowokouruta kokaen jen onongi, “Ae! Iinon

mono naambaajon takis meme tiliqiligiawo ano singisonjo ejemba yonowo rama nene neja? Ii mende sokonja.”

17 Kaen jen ononji Jiisasnon kitia kokaen injoro, “Ejemba jigia qaa yononon doktawaa siin mende amakejuto, ji ejembanon mono doktawaanon kemakeju. Niinon singisonjo ejemba onoomambaajon kan laligojento, ejemba iyan giaajon mogi solan koloojuti, ii qaago.” Kian.

Nene singi laaligowaa qaaya

Mat 9.14-17; Luuk 5.33-39

18 Kamban kanon Jombaanon gowokouruta ano Farisii (Kana qaawaa kaparan konkon) yononon nene singi laligogi tosiannon Jiisaswaanon kan kokaen qisigi, “Jon Oomulu ejawaa gowokouruta nononon Anutuwaajon nene singi laligonkejon. Farisii (Kana qaawaa kaparan konkon) yonoo gowokourugianon kaan iadeen ama laligoju. Geengaa gowokouruganon mono naambaajon Anutuwaa nene singi mende laligoju?”

19 Kaen qisigi kokaen meleeno, “Onanon! Nono naa kambanon nene singi laligonkejon? Emba meme kambananon ejawaa gemakootanurutanon gereya angi embawaa sakitiurutanon iwoi ii togonkeju me qaago? Niinon neenaa gowokouruna yonoo eja bun koloon yonoo batugianon ainjolon ramakejen. Rabe yononon iikawaajon aisoon ainjolon rama singi laligowombaa amamaankeju.

²⁰ Amamaankejuto, Anutunonj laaligona nuano komuwe yonononj mono kabanj iikanonj saanonj nene singi laligonkebuya.

²¹ “(Ono laaligo walaga ano korisoro Buja gbilia ii mindirinj orombombaajonj amamaawuya. Iikawaa qaa gemata ii kokaenj injijomana.) Moumou walaga jurano mononj opo gbilia mende soongbana motonj iikanonj opo jakaņa mende uunj menj uumbinaankeja. Kaen anagati eenj, opo jakaņa gbilianonj mono waziinj moumou walaga ii hororo mombo riiro ootanonj somariinj boliqoliwabo.

²² Kaanjadeenj mononj wain apu gbilia ii bokonj me taru walaga lama selianonj memeta iikanonj mende kosonj maaro kemenkeja. Kaen anagati eenj, wain apu gbilianonj mono somariinj taru qosono juma maaro namononj kamaanj sooro taruyanonj boliqoliwubo. Kawaa-
jonj wain apu gbilia ii taru gbilianonj maaninj kemero sokombaa. (Kaanjadeenj apu awaa ii kononj gbamoganonj mende kosonkejonj. Kaen kosowonagati eenj, iikanonj mono juma siisororo kamaaro neninj ji niniwabo. Kaen koloowaati-
waajonj apu awaa ii kononj awaanonj kosonkejonj. Ono kaanagadeenj laaligo walaga ano Oligaa Buja gbilia ii mindirinj orombombaajonj amamaawuya.) Kianj.”

Jiisasnonj Sabat kendombaa Ponja kolooja.

Mat 12.1-8; Luuk 6.1-5

²³ *Kawaa gematanonj Sabat kendonj mononj Jiisasnonj wiit gawonj koria somata kotonj keno.

* **2:23:** Dut 23.25

Keno gowokourutanon wosogia injiro wiit hona motomotoon kanain borogianon mesuma negi.

²⁴ Kaen negitiwaajon Farisii (Kana qaawaa kaparankonkon) tosianon Jiisas kokaen ijogi, “Moba, yononon mono naambaajon Sabat kendombaa gawon meme songoya uuguju?”

²⁵ *Kaen ijogi kokaen meleeno, “Kin Deiwidnon manjaqeqe ejauruta yonowo liligon wosogia injiro nenewaajon amamaan iwoi angiti, ii kamban mononon weengogi me qaago?”

²⁶ *Iinon mono Anutuwaa opo sel jigonon uma bered kowoga Anutuwaa jaasewananon alatanon anji raro esunanon tururo qetegogiti, ii men nero. Bered kowoga mesamesaoya ii jigo gawon galen yononondeen nen laligogi. Tosianon ii newubotiwaajon songo ero kilen nero. Nen ejauruta kaanjadeen onono motoon negi. Kamban kanon eja qata Abiatar iinon jigo gawon galen wanaa gawon men laligoro.”

²⁷ Kaen meleema kokaen injjoro, “Anutunon Sabat kendon ii ejemba qeangowutiwaajon ano eja. Ii ejembanon tondu jen kotowutiwaajon ama qaago!

²⁸ Kaen ano Siwe gomambaa Eja honanon mono Sabat kendombaa Ponja kaanagadeen kolooja.”

3

*Jiisasnon eja boria soorongoya ii men qeangoro.
Mat 12.9-14; Luuk 6.6-11*

¹ Jiisasnon mombo qamakooli mirinon uro iikanon eja boria soosoolia mon raro.

* **2:25:** 1 Sml 21.1-6 * **2:26:** Lew 24.9

² Ejembanonj Jiisas qaa jakeyanonj ama mubom-baajonj “Eja ii Sabat kendononj meagowaa me qaago?” kaenj jen Jiisaswaa jaa galej menj ragi.

³ Megi Jiisasnonj eja boria soosoolia ii kokaenj ijoro, “Mono waama jaanananonj namba.”

⁴ Kaenj ijonj kokaenj injijoro, “Kana qaa otaanj Sabat kendononj iwoi awaa me bologa ambonaga? Saanonj mombaa wana somonjgowonja me mesaoninj komuwaa? Monja me monja meninj sokombaa?” Kaenj jero moma qaagia bogoro ragi.

⁵ Qaagia bogoro ragi eleema injiuro uugianonj kotakota gojonotiwaajonj wosobiri moma uugerenonj injiuro. Kaenj injiima eja ii kokaenj ijoro, “Gii mono boroga qetetereewa.” Kaenj ijoro boria qetetereero mombo awaa kolooro.

⁶ Awaa kolooro Farisii (Kana qaawaa kaparanjonjonj) yonononj seleengenj kema iikanondeen gawana Herodwaa paati alauruta yonowo ajoajoroo ama “Jiisas nomaenj qeninj komunaga?” jen qaa gawonj megj. Kianj.

Jiisasnonj ji ejemba menj qeangonj onono.

⁷ Kaenj megj Jiisasnonj gowokouruta unjuano apu anjonj goraayanonj kenji. Kenji Noot prowins qata Galili kanonja ejemba tuunjeleembe yonononj kanianonj otaanj kenji. Judia prowins kanonja kaanagadeen iwaanonj kagi.

⁸ Siti wana qata Jerusalem, Saut prowins qata Aidumia ano Jordan apu leengenja weenj koukoutanonj yonononj ano weenj kemekemetanonj baengenja taonj qagara Taia ano Saidon liligonj laligojuti, iyonononj kaanagadeen

tuunlembeyanon horon kagi. Jiisasnon angoletosomasomata menjaligoroti, iikawaa bujuya moma mindirin kougi.

⁹*Kaen kouma utama mububotiwaajon Jiisasnon gowokouruta kokaen injjoro, “Ologon nombutiwaajon onono mono wango mon mokolononoon kosere anji raba.”

¹⁰Kaen injjoro ejemba seiseiya men qeangon onoma laligoro. Kawajon qenjenmanjen ano sele himobimoogiawo kuuya yononon selianon oosiriwombajon liligon mamaga aon memetan anji.

¹¹Omeya omeya yononon Jiisas iima jaasewananon namonon kemen kokaen qagi, “Gii mono Anutuwaa Meria koloojan!”

¹²Kaen qagi Jiisasnon qetegon onoma kanianon asuganon asugiwabotiwaajon songo kotakota ama onono. Kian.

Jiisasnon gowokouruta meweengon onono.

Mat 10.1-4; Luuk 6.12-16

¹³Kanagen Jiisasnon baananon uma iikanon iyanaa siin otaan eja onono iwaanon kagi.

¹⁴Kagi eja 12 iwo laligowutiwaajon kuun onoma Bunja qaaya jen seiwutiwaajon wasin onono.

¹⁵Wasin onoma omejiilan konjoma onombutiwaa ku-usun onono.

¹⁶Kaen ama eja 12 ii kokaen kuun onono: Piito, Jiisasnon qa ii Saimon muro.

* **3:9:** Maak 4.1; Luuk 5.1-3

17 Jeims ano koga Jon, mangara qata Zebedi. Jiisasnoŋ yoroo qagara moŋ Boanerges qaro. Ii ananaa qaanoŋ Gunparandambaa Merawoita.

18 Andruu, Filip, Bartolomyuu, Matyuu, Tomas, Jeims Alfiuswaa meria, Tadius, Saimon Zelot-politik ejaga,*

19 ano Juudas Iskariot. Kariot eja iikanonŋ kanagenŋ Jiisas memelolo meŋ muro. Kianŋ.

Jiisasnoŋ ome yoŋoo esuŋgia uuguŋ qero ka-maaja.

Mat 12.22-32; Luuk 11.14-23; 12.10

20 Jiisasnoŋ iikaanŋ ama oŋoma baananoŋga ka-maanŋ yaŋaa mirinoŋ karo. Mirinoŋ karo ejemba tuuŋ somatanoŋ mombo kouma ajoroogi nem-banene newombaajonŋ amamaagi.

21 Amamaagi sakitiurutanonŋ ii moma “Uuta soodaboroja!” jegi. Jen kemeŋ wambombaajonŋ keŋgi.

22 *Keŋgi Kana qaawaa boiya Jerusalemga kagiti, iyoŋononŋ jegi, “Satambaa Iimolanonŋ mono uutanonŋ kemero laligoja. Iinoŋ omejiilanŋ yoŋoo waŋgia iwaa ku-usuŋanoŋ ome konjoma oŋotaankeja.”

23 Kaenŋ jegitiwaajonŋ Jiisasnoŋ oŋoono kagi sareqaanonŋ kokaenŋ injoro, “Satanonŋ mono no-maenŋ alia Satan moŋ konjonaga?”

24 Kantri mombaa galenurugianonŋ batugianonŋ aŋgowowo ama deembuti eenŋ, iyoŋononŋ mono

* **3:18:** Nesenel paati zelot yoŋononŋ Room gawman tompe ama iyaŋgiaa nananŋ mewombaajonŋ tompe meŋ laligogi. * **3:22:** Mat 9.34; 10.25

galenkonkon gawongia men nambombaajon amamaawuya.

²⁵ Kaanagadeen miri mombaa kanageso yononon batugianon angowowo ama deembuti een, mono galenkonkon gawongia men nambombaajon amamaawuya.

²⁶ Kaanagadeen Satambaa kanageso yononon batugianon angowowo ama tuarenjen ama aowuyagati een, galenkonkongiaa esunanon kamaaro ometotonganon mono qaomambaa anja.

²⁷ “Mononon eja kotiga Iimolambaa kana boria wala mende somongowaati een, iinon mono mirianon uma esuhinaya qengama memambaajon amamaawaa. Wala ii somongoro rarogo mono saanon mirianonga ilawoilaya kuuya kopepereedaboron men kembaa. (Iikawaa so niinon kaanagadeen Satan somongon gematanon omeya onotaankejen.”) Kianj.

Singisongo mesamesaoya qaa

²⁸ Niinon qaa hona mon kokaen injjomanja, “Ejemba somata melaa singisongo amakejuti, ii Anutunon mesaonkeja. Lombotawo me afaanja mepaqepae ambuyagati een, Anutunon ii saanon songbama onombaa.

²⁹ *Songbama onombaato, mononon Unja Toroya mepaegowaati, iikawaa singisongoya Anutunon mono kamban mononon mende mesaowaa. Qaago toton! Singisongo iikanon mono qaganon uro kamban tetegoya qaa Anutuwaa jaanon qaayawo laligowaa.” Kaen injjoro.

* **3:29:** Luuk 12.10

³⁰ “Omenon uutanon kemerota laligoja,” kaen jegitiwaajon ama kaen kuma onono. Kian.

Jiisaswaa nemunkoanuruta.

Mat 12.46-50; Luuk 8.19-21

³¹ Kaen amin mogi nemunkoanuruta yononon kan selegen nama yonoonon kamaawaatiwaa qaa angi iwaanon keno.

³² Keno ejemba tuun yononon liligon mun rama kokaen ijogi, “Moba! Goo nemunkoanuruganon mono selegen nama goojon qisiju.”

³³ Ijogi meleema kokaen injoro, “Noo nemuna ii moronon ano noo kouruna ii daen yononon?”

³⁴ Jiisasnon kaen injon ejemba liligon mun ragiti, ii uun injiima kokaen jero, “Iibu! Noo nemuna ano kouruna ii mono koi.

³⁵ Anutuwaa uusiin ten komakejuti, iyononon mono noo nemuna ano naanjoanuruna kolooju.” Kian.

4

Qosomakororo ejawaa sareqaa

Mat 13.1-9; Luuk 8.4-8

¹ *Jiisasnon mombo apu anjon goraayanon keme kanain kuma onono. Kuma onono ejemba tuunlelembenon iwaanon kema ajoroogi wanjonon uma apu anjon qaganon kema raro. Raro ejemba kuuya yononon anjon goraayanon sakasinon ajoroogi.

² Kaen ajoroogi sareqaa mamaga jen kuma onono. Kuma onoma kokaen jero:

* **4:1:** Luuk 5.1-3

³ “Mobu! Eja moŋnoŋ nene kota qosoma kororoomambaajon gawonon keno.

⁴ Kema qosoma kororooro kota tosanon kana goraayanon kemen konŋi. Kemen konŋi (warawen) koonja koonja kouma ii nedaborogi.

⁵ Kota tosanon jamo kowonjinon kemen konŋi. Kemen koma iikanon namo mamaga mende mokoloogi. Namu dusiita mende erotiwaajon kuragagia uulanawo kougi.

⁶ Kougiito, weenon kouma onoon jen koton onono tiigia qaagotiwaajon soolin gororongogi.

⁷ Kota tosanon kumuntiri waayawo iikanon kemen konŋi. Kemen konŋi komuntirinon kouma qen turun bibiloko men ononŋi. Kaen kolooro hona mende kuugi.

⁸ Kota tosanon namo awaanon kemen konŋi. Kemen koma kuragagia juma waama geregiaa hongia awaa asugigi. Tosianon kogia 30, tosanon kogia 60, tosanon 100 iikawaa so koloon seigi.”

⁹ Kaen jen jedabororo, “Moŋnoŋ uugejiawo laligoji een, iinon mono sareqaa koi geja ama moma kotowa.” Kian.

*Jiisasnon naambaajon sareqaa jero.
Mat 13.10-17; Luuk 8.9-10*

¹⁰ Tuun somata yononon deema kenŋi Jiisasnon yanodeen raro. Yanodeen raro gowokouruta 12 ano tosaan lilion mugiti, ii motoon sareqaa koi kawaa kanagiaajon qisin mugi.

¹¹ Qisin mugi kokaen meleema injoro, “Anutuwa bentotonon keuma laligowonjatiwaa qaa

aasangoya ii onjo asuganon injjowe moma ko-tojuto, seleenjen laligojuti, iyonoojon ii kuuya sareqaanondeen asuginkeja.

¹² *Kaen asugiro

‘Iyangiaa jaagianon iwoi iimago kania kilen mende moma kotowuya.

Iyangiaa gejagianon qaa tororo momago kania kilen mende moma asariwuya.

Ii moma asariwuyagati een, mono saanon uugia meleenji Anutunon singisonoggia mesaonaga.’ ”

Jiisasnon sareqaawaa kania jero.

Mat 13.18-23; Luuk 8.11-15

¹³ Jiisasnon toroqen kokaen injjoro, “Sareqaa iikawaa kania ii mende moma asarijuti een, sareqaa tosaanja kuuya jemanjati, ii mono nomaen moma asariwuyaga?

¹⁴ Sareqaa iikawaa kania ii kokaen: Qosomakororo ejanon Buja qaa qosoma kororoonkeja.

¹⁵ Nene kota kana goraayanon kemen kongiti, ii kokaen: Buja qaa qosoma kororoogi ejemba uugianon kemenkejato, ii mogi Satanon iikanondeen kan qaa uugianon qosongi kemeroti, ii qetegen unuamakeja.

¹⁶ Nene kota qosono jamo kowonjinon kemen kongiti, ii kaanagadeen ejemba saregia mon. Yononon Buja qaa moma iikanondeen uuqeeango qaganon moma angon komakeju.

¹⁷ Kaen amakejuto, uugianon tiita mende en onombaato, kaman torodaamonadeen nama kotiin laligowuya. Buja qaawaajon ama

* **4:12:** Ais 6.9-10

kakasililij me sisiwerowero kolooro kamban iikanondeen mono tama unjuwaa.

¹⁸ Nene kota qosono kumuntiri waayawonon kemen kongiti, ii kokaen: Yononon Buna qaa mogi uugianon kemenkeja.

¹⁹ Kemenkejato, namonon laaligowaa majakakaya ano monej hina hoorowaa uugereya koloon bimoon onomakeja. Qabunagiawo koloowombaa koposongogi siin kombombanja bologa tosianon kaanagadeen uugianon dungun Buna qaa bibiloko men munkeju. Kaen kolooro hongia qaa auta (gipeya) koloowuya.

²⁰ Nene kota namo awaanon qosono kemen kongiti, ii ejemba koi kaanja: Yononon Buna qaa geja ama moma moma anjon koma pondan nama hongia mokolonkeju. Tosianon qaa je motoongononga kota 30 mokolonkeju. Tosianon hongia 60, tosianon qaa kota motomotoon iikawaa hongia 100 men sein mokolonkeju.”
Kian.

Lambe ii asasaga nonombaajon raja.

Luuk 8.16-18

²¹ *Jiisasnon qaa mon kokaen jero, “Monjon lambe me kiwa men ootirin monjon me dun baatanon ambaa me qaago? Ii dakanon ambaa? Ii mono iikawaa dun rarayanon asuganon ambaa.

²² *Kaanjadeen iwoi mon mesangogi eji, ii mono asuganon asugiwaatiwaajon eja. Iwoi mon koma

* **4:21:** Mat 5.15; Luuk 11.33

* **4:22:** Mat 10.26; Luuk 12.2

turugi eji, ii mono luluungi qetumbaatiwaajon ama eja.

²³ Moŋnoŋ uugejiawo laligoji eenj, iinoŋ mono sareqaa koi geja ama moma kotowa.” Kianj.

Nomaen diwelopmen kolooja?

²⁴ *Jiisasnoŋ qaa kokaen injjoro, “Qaa mojuuti, ii mono moma aŋgoŋ koma uu wombogianoŋ ama koma gbilin laligowu. (Kaen laligogi uugia diŋgoro roromoŋgogianoŋ somariiro moma komuwuya.) Oŋo tosaana yonoo qaagia gosin jen tegowuti, Anutunoŋ mono jenkootogia motooŋgo iikawaa so oŋoanŋiaa qaagia gosin jen tegowaa. So ii mono uugun irona meleema oŋombaa.

²⁵ *Iikawaa kania ii kokaen: Moŋnoŋ momakootoyawo laligoji, Anutunoŋ mono ii toroŋen muro laligowaato, moŋnoŋ momakootoya qaa laligoji, Anutunoŋ mono momoya melaa eji, ii kaanagadeen qetegoŋ wambaa.” Kianj.

Buŋa qaa kota ii kuragawo.

²⁶ Jiisasnoŋ sareqaa moŋ kokaen jero, “Anutuwaanoŋ bentotoŋ ii koi kaana: Eja moŋnoŋ gawonoŋ kema nene kota qosoma kororoowaa.

²⁷ Qosoma kororoŋ kema asaga gomantiina en waawaa ano nene kotaa kuraga juma koumakeju. Nomaen juma koumakejuti, ii aŋo mende moma kotoja.

²⁸ Namu aŋodeen nemun kono hoŋa koloonkeja: Wala geria, kanagen hoŋa ano iikawaa gematanoŋ hoŋa iikawaa kota ii kuuya koloon somariidaborowuya.

* **4:24:** Mat 7.2; Luuk 6.38 * **4:25:** Mat 13.12; 25.29; Luuk 19.26

29 *Honja somariidaboronj momogoro honja memewaa kambaŋa kolooro welenqegeuruta wasinj onono soogia kaapengoya jetawo menj honja mewombaajonj gawonjonj kembuya.” Kianj.

Nejonj kotaa sareqaa

Mat 13.31-32, 34; Luuk 13.18-19

30 Jiiasnonj sareqaa monj kokaenj jero, “Anutuwaa bentotonja ii naamombo so ambonaga me naa sareqaanonj jenj asariwonaga?

31 Ii nejonj kotaa so kokaenj kolooja: Kota ii kazupuleenda. Ii namowaa nene kota kuuya iyonjoo kamaanqegegia kolooja. Kaenj kolooro gawononj komomakeju.

32 Komomakejuto, juma waama logoya kuuya unjuugunj somariinj boria somasomata bororo kema kankeja. Kaenj boronj keno kanakeewambaa koonja koonja yonjononj haigia iikawaa umuganonj amakeju.” Kianj.

Jiiasnonj sareqaa mamaga jero.

33 Jiiasnonj sareqaa kaanja kaanja ii mamaga jenj laligonj Buŋa qaa injjoro. Moma kotogitiwaa so ii injjoro moma laligogi.

34 Kamban so qaaya kuuya ii sareqaanonj jenj laligoro. Qaaya monj eenj mende jeroto, gowokouruta yonjowo iyanjgideenj laligogi kamban kanonj qaa kuuya kawaa kanagia ii jenj asarinj onjoma laligoro. Kianj.

Jiiasnonj jero raidimbonj goronj qero.

Mat 8.23-27; Luuk 8.22-25

* 4:29: Joel 3.13

³⁵ Weeŋ kanonj mare kolooro Jiisasnoŋ gowokouruta kokaenj injjoro, “Mono mesaonj anŋonj kotonj leegenj keubonja.”

³⁶ Kaenj injjoro ejemba tuuŋ onomesaonj Jiisas waŋgi waŋgononj uma raro kenŋi. Waŋgo tosaanja ii kaanagadeenj yonowo gemanonj gemanonj kenŋi.

³⁷ Kenŋi raidimbonj somatanonj obabaŋkota waaro sirinonj waŋgo uutanonj kemero waŋgo saa qemambaajonj ano.

³⁸ Kaenj kolooro Jiisasnoŋ waŋgo tetegoyanonj rama qembononj laariŋ gaonj ero. Gaonj ero gowokourutanonj kema mindiinj ijogi, “Hei boi! Nono anŋononj tiwilaawombaajonj anjonj. Iikawaa majakakaya monj mojanj me qaago?”

³⁹ Kaenj ijogi uuta tooro moma waama musu ano siri kokaenj jeŋ kotonj orono, “Mono bogonj eenj ewao!” Kaenj jero haamononj dongoro sirinonj goronj qeŋ ero.

⁴⁰ Kaenj ama kokaenj jeŋ onono, “Ono naambaajonja toroko momo eja kolooju? Nomaembaajonj ama Anutu mende moma laariju? Sombugia mono eenj moju.”

⁴¹ Jeŋ onono awawalinj qarasombugia moma aminj mogi, “Yei, manŋaa siita! Eja koi naa ejaga laligoja? Iinonj musu ano kowe jeŋ kotonj orono jeta teŋ konjao?” Kianj.

5

Omenonj bao uugianonj kemegi ejanonj qeaŋgoro.

Mat 8.28-34; Luuk 8.26-39

¹ Kaenj asugiro anŋonj kotonj leegenj Gerasin yonoo gomanonj keugi.

² Keuma goraayanon ugi Jiisasnon wanjo mesaoro iikanondeen eja omeyawo mon qasirionga kan nama Jiisas mokolooro.

³ Eja ii qasirion laligon qamo jamo kobaa oson uroroogi egiti, iikanon en laligoro. Eja kuuyanon kanaboria gbado (tape):non somongowonatiwaajon amamaan laligogi.

⁴ Indina indina kania gbadonon somongon binej qen laligogito, boro bota qenkegiti, ii qesuma kana kasia ritoqiton laligoro kuuyanon ii galen koma mubombaajon amamaagi.

⁵ Amamaan asaga gomantiina suulan qasiriwaa jamo kobaanon me baananon lansan en laligoro. Kaen laligon qama silama selia jamonon qen kotomoton laligoro.

⁶ Jiisasnon korikori karo iima bobogarin kan balonon kosianon kemen simin kuno.

⁷⁻⁸ Simin kuno Jiisasnon omeya ii kokaen jen mumambaajon ano, "Ome bologa, gii mono eja koi mesaon kamba!" Kaen jemambaajon ano qa jinjereren somata qama jero, "Ae! Jiisas, gii Anutu uutaa Meria koloojan. Gii nomaen ama nomambaajon kajan? Niinon Anutuwaa jaasewanon welema gonjen: Gii qaa somongon jojopan qaanon jen kotiin siimbobolo geriawo mende ama nomba."

⁹ Kaen jero kokaen qisiro, "Gii qaga moro?" Qisiro jegi, "Nono mamaga laligojoniwaajon qanana Liijon jejon." Ii ananaa qaanon Kere tuun somata.

¹⁰ Kaen jen kaparan koma kokaen welema mugi, "Gii nonotaawagati een, mono balon kokanon mende wasin nonomba."

11 Kosogianon maronja kanonj bao tuunj somata monj gbojoja uutanonj kuluuma nanji.

12 Kawaajonj ome yonononj kokaenj jenj Jiisas welema mugi, “Giinonj wasinj nonona nono saanonj bao yonoo uugianonj kemebona.”

13 Welema mugi “Mono kema kemebu!” jenj kotonj onono eja uutanonja kouma kema bao uugianonj kemegi. Kemegi iikanondeenj bao tuunj 2,000 kawaa so ii mono lugunj newonewononj kema jororonjonj apu anjononj kemenj nemotonj komugi.

14 Komugi bao galenj yonononj kok koma taonj ano gomanj boleboole iikanonj kema buju qaa jegi. Jegi moma ejemba jaasongo yonononj iwoi kolooroti, ii iibombaajonj kagi.

15 Kanj Jiisaswaanonj kouma iigi eja ome tuunawononj laligoroti, iinonj mono opo selekopaaya tororo somonjonj rama uuta tooro roromonjgoya kuuya asugiro iima awawalinj nanji.

16 Nanji bao ii nomaenj kemenj komugiti ano eja omeyawo iwaanonj iwoi kolooroti, ii iigiti, iyonononj sundu woi ii injijogi.

17 Injijogi nama Jiisasnonj mindimindiri gomanj balongia mesaonj kambaatiwaajonj welema mugi.

18 Welema mugi mesaonj wanjononj umambaaonj nano eja omeyawo laligoroti, iinonj kanj Jiisaswo motoonj kema laligomambaaonj qisiro.

19 Qisiroto, Jiisasnonj qotogonj munj kokaenj ijoro, “Gii mono gomanganonj kema tinitosauruga injiima Ponjonj angoletto somata menj kiankomunjonji, iikawaa sunduya ii injijona mobu.”

20 Kaen ijoro mesaon kema Jiisasnon angoletosomasomata menj muroti, iikawaa qaaya kanain Ten-taon distrik uutanon jen seiro kuuyanon moma waliingogi. Kianj.

Jairusnon borataajon Jiisas qama kooliro.

Mat 9.18-26; Luuk 8.40-56

21 Jiisasnon wanjonon uma eleema anjon koton leegen karo ejemba tuun mamaganon iwaanon kan ajoroogi anjon goraayanon nanji.

22 Nanji qamakooli miriwaa qaa galen mon qata Jairus iinon kan Jiisas iima batanon kemen simin kuma muro.

23 Simin kuma mun kaparan koma qama koolin kokaen ijoro, “Borana melaanon komumambaa-jon anja. Mono kan boroga qaganon ana qeangon toroqen laligowa.”

24 Kaen ijon Jiisas wano motoon keni ejemba tuunleembe yononon gemagaranon kema oloqol-ogon liligon oroma kenji. Kianj.

Emba jiawonon Jiisaswaa malekuya oosiro.

25 Kenji iikanon batugianon emba mon laligoro. Iinon koinja gbani 12:waa so iima ji kiro laligoro.

26 Kaen laligon siimbobolo mamaga moro se-legalen mamaganon iwaa gawonja megilailaa mon mende mokolon laligoro. Iinon selegalen ejemba yonoo tawagiaajon monen hinaya kuuya gilin laligoroto, jia iikanon mono mombo momboga men bolin muro laligoro.

27-28 Kaen laligon Jiisaswaa bujuya moma kokaen jero, “Niinon ii oosirimambaa-jon moma

bimoon malekuyagadeen boronja monj oosiriwenagati een, mono saanon qeangomanja.” Kaenjen ejemba tuunj batugianonj Jiisaswaa gematanonj kema malekuyanonj oosiro.

²⁹ Oosiro saya iikanondeen juguro qenjenmanjena ii qaono selianonj qeangoro moro.

³⁰ Qeangoro Jiisasnonj iikanondeen esuna monj kotonj kenoti, ii moma ejemba tuunj batugianonj eleema qisiro, “Morononj malekuna oosirija?”

³¹ Kaen qisiro gowokourutanonj kokaen ijogi, “Ejemba tuunjonj ologonj liligonj goma goosiriju. Ii iima nomaen ‘Morononj noosirija?’ qisijan?”

³² Kaen ijogito, Jiisasnonj mombo “Morononj ii anja?” jen qisij mokoloomambaajonj eleema uunjinjiro.

³³ Injiro emba selianonj angoletokooloroti, iinonj ii moma iikawaajonj toroko moma jenenja ororo kanj Jiisaswaa batanonj kemenj siminj kuma kania kuuya ijoro.

³⁴ Jiisasnonj ii moma kokaen ijoro, “Borana, momalaariganonj mono menj qeangonj gonja. Qenjenmenjenganonj mono qaono saanonj uubonjononj kema.” Kianj.

Jiisasnonj Jairuswaa borata menj gbiliro.

³⁵ Qaa kaen ijon nano gamakooli miriwaa qaa galenaa mirinonga monjonj qele kanj Jairus ijoro, “Boraga komuja! Kawaaajonj mono boiwaa qaganonj lombotoroqen mende amba.”

³⁶ Ijoro Jiisasnonj qaa iikawaa telambelanj ama gamakooli miriwaa qaa galen kokaen ijoro, “Toroko mende moba. Mono nii moma laarinj nomba.”

³⁷ Kaen ijon ejemba tosaana onomesaon Piito, Jeims ano Jeimswaa koga Jon iigadeen unuano ii otaan kenji.

³⁸ Kema qamakooli miriwaa qaa galenaa mirinon keugi ejemba tuun guju megii injiuro. Mamaganon jingen qama kotakota sama amburereen megii.

³⁹ Injiima mirinon uma kokaen injiuro, “Ono mono naambaajon guju men saaju? Bora iikanon mende komujato, gaonga eja.”

⁴⁰ Kaen injiuro jononsisi kaana kolooro jomoma mugito, inon ii kuuya onotaan borawaa nemunmana ano tosaana iwo laligogiti, iigadeen unuano bora eroti, iikanon ugi.

⁴¹ Uma Jiisanon bora ii borianon men ijoro, “Talita kuum.” Ii ananaa qanon Bora melaa, nii gijojen: Mono waaba!

⁴² Kaen ijoro bora gbania 12 inon mono iikanondeen waama nama kema karo. Kaen kolooro iima kosogia kiton waliingogi.

⁴³ Waliingogi iikawaa bujuya mon jegi mobubotiwaajon jen songo kotakota ano. Ii ama bora melaa ii nembanene mugii newaatijon injiuro. Kian.

6

Nazaret yononon Jiisas gema qegi.

Mat 13.53-58; Luuk 4.16-30

¹ Ii kolooro Jiisanon Jairuswaa goman balon mesaoro gowokourutanon otaan iwo kema Jiisawaa somasomarii taonanon keugi.

2 Sabat kendononj karo qamakooli mirinonj uma Buja qaa kanainj kuma onono. Kuma onono moma ejemba mamaganonj aarunj walingonj kokaenj jegi, “Yei, gejajuju! Iwoi kuuya koi mono daenkaya moma jeja? Momakootoya ii mono morononj kuma muro jeja? Ano angoletu ku-usunawo kaanja ii mono morononj inaanj muro borianonj mero asugija?

3 Eja koi mono gomanj kokawaa motonqege ejiaga. Mariawaa meria ano Jeims, Joosef, Juuda ano Saimon yonoo dagiaga. Naanurutanonj batunananonj koi laligoju.” Nazaret yonononj kaen jegi uugianonj boliro iikanonj amamaagi.

4 *Amamaagi Jiisasnonj kokaenj injjoro, “Gejatootoo ejawaa sakiti ano tinitosaurutanonj mono iyanaa taanonj jejewili ama munkejuto, gomanj tosaanja iikanonj kaen qaago.”

5 Kaen anjitiwaajonj Jiisasnonj ji ejemba motomotoonjo boria qagianonj ama menj qeangonj ononoto, angoletu ku-usunawo tosaanja memambaajonj amamaaro.

6 Kaen kolooro momalaaringianonj mende asugiro yangisenjiaajonj ama aaruro. Aarunj onjomesaonj Nazaretwaa kosianonj gomanja gomanja liligonj Buja qaa kuma onoma laligoro. Kianj.

Jiisasnonj gowokouruta 12 wasinj onono.

Mat 10.5-15; Luuk 9.1-6

7 Jiisasnonj gowokouruta 12 ii onoono kagi kanainj woi woi kuuya wasinj onono. Wasinj

* 6:4: Jon 4.44

onoma omejiilan konjoma onombutiwaa kusunja onono.

8 *Ii onoma kokaen jen koton onono, “Kana kembutiwaaonj taa gbarugia menj kembu. Iwoi tosia monj mende mewu. Kana samongia qaago, gesogia qaago me soojaakota ii irimun kasagianonj mende somongowu.

9 Kana esu saanonj kanagianonj somongowu. Maleku samonja qaagoto, maleku motoonjo mewu.”

10 Kaen jen kokaen injjoro, “Kema miri daen daen keubuti, mono iikanondeen laligonj gawon menj taonj ii mesaonj kana kembu.

11 *Kema laligonj miri monjonj keugi mende koma horonj onoma qaagia mende mogi telambelangia mono kokaen jen qendeema onombu, ‘Nono onoo balononj kaniñ sububunj kana tambonananonj mokotaaji, ii mono riinj qesaanin onoangiaanonj eleema kemebaa.’ Kaen jegi kaniagia solanja moma kotogi saanonj gomanj me taonj ii mesaonj toroqenj kembu.”

12 Kaen injjoro mesaonj kema ejemba uugia meleembutiwaa Bunja qaaya ii jen seinj laligogi.

13 *Laligonj omejiilanj mamaga onotaanj ji ejemba mamaga kelenonj onomoriñ menj qeangon ononji. Kianj.

Kinj Herodnonj toroko moro.

Mat 14.1-12; Luuk 9.7-9

14 *Jiisaswaa qabunayanonj seinj kinj Herodwaa gejianonj kemero moro. Ejembanonj kokaen jegi,

* 6:8: Luuk 10.4-11 * 6:11: Apo 13.51 * 6:13: Jei 5.14

* 6:14: Mat 16.14; Maak 8.28; Luuk 9.19

“Jon Oomulu ejanonj mono koomunonga waama gawonja mero angoletto ku-usunawo asuginjeja.”

¹⁵ Kaenj jegito, tosanonj kokaenj jegi, “Ii mono Elaija.” Tosianonj toroqen jegi, “Ii geja-tootoo eja walaga yonoononga monj.”

¹⁶ Kaenj jegito, kinj Herodnonj ii moma kokaenj jero, “Jon Oomulu eja niinonj jewe aroya kotogiti, iinonj mono koomunonga waama laligoja.” Majakaka moma kaenj jero.

Jombaa aroya kotogi komuro.

¹⁷ *Ii kokaembaajonja jero: Herodnonj koga Filipwaa embia Herodias olonj mero Jon Oomulu ejanonj kinj ponj jenj muro kawaaajonj opotoro wasinj onono kema Jon menj somongonj kapuare mirinonj oonji.

¹⁸ Jononj Herodwaa qaa kokaenj jero: “Gii qamboga olonj menj laligonj Kana qaa uugujanj.”

¹⁹ Kaenj jero Herodiasnonj Jon kazi ama munj qegi komuwaatiwaaajonj moroto, iikawaa kania monj mende mokoloo.

²⁰ Mende mokoloo Jononj eja solanja ano so-raaya toroya kolooroti, Herodnonj ii moma sopa somongonj kokojinjinj koma reenreenj sulunj munj Jombaaajonj toroko moma laligoro. Kaenj laligonj Herodnonj Jombaa jetanonga qaa moroti, ii uuta kuugi qaa mamagaajonj uuwoiwoi moro. Ii kilenj Jombaa qaaya momambaa siinj moro.

²¹ Kaenj kolooro Herodiasnonj Jon qemambaa kania mende mokoloonj laligoro iikawaa kambanjan awaa ii kokaenj kanj kuuro: Kinj pombaa kolokoloo kambanjanonj karo jejelomban ama

* **6:17:** Luuk 3.19-20

jawiŋ ano kawali galenjuruta ano Galili prowinswaa jotamemeya waŋa ii koma horoŋ oŋono kouma ragi.

²² Kouma ragi Herodiaswaa boratanon miri iikawaa uutanon kouma danis ano Herod ano iwo nene duŋ liligon ragiti, iyononon iikawaa iimasiŋa mamaga mogi. Kaen mogi kiŋnon emba saraŋ ii kokaen ijoro, “Borana, gii naa iwoiwaajon siŋa mobagati, ii saanon qisiŋ nona togon gomaŋa.”

²³ Kaen ijon qaa ii jojopaŋ qaanon jeŋ kotiŋ kokaen ijoro, “Naa iwoiwaajon qisiŋ nombagati, ii mono saanon gomaŋa. Iwoi ii me ii me prowins galen koma oŋomakejeŋi, ii kaanjadeen saanon mendeema bakaya mon gombe galenŋia koloowa.”

²⁴ Kaen ijoro seleenŋen kema nemuŋa kokaen qisiŋ muro, “Nemuna, nii Kiŋnon naa iwoiga nombaatiwaajon qisiŋ mubenaga?”

Kaen qisiŋ muro nemuŋanon kokaen meleeno, “Mono kema jena Jon Oomulu ejawaa aroya kotogi waŋa meŋ kaŋ nomba.”

²⁵ Kaen meleeno iikanondeen miri uutanon bobogariŋ kimbaanon uma kokaen qisiŋ ijoro, “Ama, niinon siŋ kokaen mojeŋ: Giinon mono jeŋ kotona Jon Oomulu ejawaa aroya koton waŋa kondenon ama meŋ kaŋ ii keteda koi nomba.”

²⁶ Kaen ijoro kimbaa uutanon kobooro wosoya moroto, jojopaŋ qaaya somoŋgoro somataurutanon ii mogiti, iyonoo jaagianon kamaan qewabotiwaajon qiqisiya gema qemambaajon moma bimoon mesaoro.

27 Mesaonj iikanondeen opotoroya monj wasinj ijoro, “Gii mono kema Jombaa aroya kotonj wanja menj kawa.”

28 Kaen ijonj wasiro kapuare miri gbadeyanonj kema aroya kotonj wanja kondenonj ama menj kanj emba saranj ii muro nemunja muro.

29 Jombaa gowokourutanonj iikawaa bujuya moma kema qamoya menj qasiriwaa jamo kobaanonj ama ronj kongi. Kaen koloorotiwaajonj ama kinj Herodnonj kanagenj Jiisaswaajonj jero, “Jononj mono koomunonga gbilinj waama laligoja.” Kianj.

Jiisasnonj eja 5,000 nene unuagi.

Mat 14.13-21; Luuk 9.10-17; Jon 6.1-14

30 Wasiwasi eja aposol yonononj Jiisaswaanonj kanj ajoroonj iwoi menj ejemba kuma onjonjgiti, iikawaa sunduya kuuya ijogi.

31 Ijogi ejemba dononj dononj kanj kema anjgi selegia tiiroto, nene newuyatiwaa kambanja mende kolooro. Kawaaajonj Jiisasnonj gowokouruta kokaen injjoro, “Onjo mono niwo kagi gomanj gbamenjanonj anana siri kema laligonj haamo melaada mewonja.”

32 Kaen injjoro ejemba onjomesaonj wanjononj uma gomanj gbamenja monjenj iyanjgia siri laligowombaaajonj kenjgi.

33 Kenjgi ejembanonj ii iima mamaganonj iikawaa bujuya moma taonj ano gomanj so iikanonja balonj kana bobogarinj waladeenj kema iikanonj keugi.

34 **Keugi Jiisasnoŋ wanŋonoŋga kamaanj ejemba tuuŋ somata injiŋro lama galenŋia qaa tani ilinŋwalin qeŋ laligogi yoŋoojoŋ wosoya moro. Wosoya moma kanain Bunŋa qaa kania kania kuma oŋono. Kianj.

Jiisasnoŋ eja 5,000 nene unuagiŋro.

35 Kaenj ama laligoro ween jaaya tegonj kememambaajonj ano gowokourutanonj Jiisaswaanonj kanj kokaenj ijogi, “Boi. Nono gomanj gbamenja kokanonj laligoninŋ gomanj tiimambaa anja.

36 Kawaajonj gii saanonj ejemba koi wasinŋ oŋona gomanj ano miri boleboole kosere rama kenjuti, iikanonj kema nembanenegia sewanŋa meŋ newu.”

37 Kaenj ijogito, kokaenj meleema injjoro, “Oŋonoŋ mono oŋoanŋio ii nene unuagiwu.” Kaenj injjoro qisinŋ mugij, “Nonononj mono nomaenŋ ambonaga? Gawonj meme kambaŋ 200:waa sewanŋa (Kina 2,000) eja. Monenŋ ii meŋ kema nene bered sewanŋa meŋ unuagiwombaajonj jejan me?”

38 Kaenj qisinŋ mugij jero, “Oŋoanŋiaanonj nene bered dawi raja? Ii kema iibu.” Kaenj jero gesogia qenŋgama jegij, “Bered 5 ano sora woi iikaanda meŋ laligojonj.”

39 Kaenj jegij Jiisasnoŋ ejemba tuuŋ kokaenŋ jenj kotonj oŋono, “Ejemba kuuya, oŋo mono deema nene newombaajonj tuuŋ boleboole ajoroonj lolo tonŋoŋanonj kemenj rabu.”

* **6:34:** Jan 27.17; 1 Kin 22.17; 2 Hist 18.16; 34.5; Mat 9.36 * **6:34:** Jan 27.17; 1 Kin 22.17; 2 Hist 18.16; Eze 34.5; Mat 9.36

⁴⁰ Kaen jen koton onono kosere tuuna tuuna deema ragi. Tuun tosia 100 ano tosia 50 kaan kaan kululuun rama kenji.

⁴¹ Rama kenji bered 5 ano sora woi ii men Siwenon uuro uro kotuegon bered moton gowokouruta onono ejemba tuun so mendeema batugianon анги. Sora woi ii kaanjadeen tuun kuuya yonoojon mendeeno.

⁴² Mendeeno ejemba korebore nenjo nenj timbiriigi.

⁴³ Nenj timbiriigi nene kitia kitia mesaogiti, ii gowoko yononon menj kululuugi konde 12 kanon kemen saa qero. Kaanagadeen sora kitia ii menj kululuugi. Kianj.

⁴⁴ Eja bered negiti, iyonoo jangogia ii 5,000. Kianj.

Jiisasnon apu anjon qaganon riinj riinj keno.

Mat 14.22-33; Jon 6.15-21

⁴⁵ Negi tegoro Jiisasnon iikanondeen gowokouruta jen koton onoma kokaen jero, “Ono mono wanjonon uma waladeen apu anjon koton leegen Betsaida gomanon kembu. Niinon saanon kamban biiwianon ejemba tuun koi wasinj onomago kamaņa.”

⁴⁶ Kaen jen yeizozogia jen onooma baanonon uma qama kooliro.

⁴⁷ Qama koolinj laligoro mare kolooro iyanodeen baanonon laligoro wangogianon anjon biiwianon keno.

⁴⁸ Keno loqanon qen qen bimbimgon nangogi keno haamonon kengiti, iikaan baagen qen karo bimooro majakaka somata mogi. Goman aanonon (3-6 kilok) iikaanonon Jiisasnon kaen

injiima apu angoŋ qaganonŋ riinŋ riinŋ gowokouruta onjoononŋ kanŋ unjuugumambaa ano.

⁴⁹ Apu angoŋ qaganonŋ riinŋ riinŋ karo ii iima “Kowe Songorinonŋ kaja!” jenŋ kanainŋ qama silanŋgi.

⁵⁰ Qama silama kuuyanonŋ ii iima toroko mog-ito, Jiisasnonŋ iikanondeenŋ qaa bonjonda jenŋ kokaenŋ injjoro,

“Alauruna, mono qaqabunjabunŋagiawo satiinŋ laligowu. Neeno kajeŋ. Toroko mende mobu.”

⁵¹ Kaenŋ jenŋ yonjoononŋ wanŋgononŋ uro haamononŋ goronŋ qero. Goronŋ qero jenenŋgia ororo hononŋa mende aarugi.

⁵² Wala bered menŋ seiŋ unuagiroti, iikawaa kania mende moma asarigito, uugianonŋ gojono kaanjiadeenŋ aaruŋ ragi. Kiaŋ.

Jiisasnonŋ Genesaret laligonŋ menŋqeeanŋgo gawonŋ mero.

Mat 14.34-36

⁵³ Apu angoŋ kotonŋ leegenŋ Genesaret gomanonŋ keuma wanŋgo mesaonŋ sakasinonŋ kemegi.

⁵⁴ Wanŋgo mesaonŋ sakasinonŋ kemegi ejembanonŋ Jiisas iikanondeenŋ moma kotonŋ mugŋi.

⁵⁵ Moma kotonŋ munŋ qaa anŋgi menŋ bobogariŋ mindimindiri sopa gomangianonŋ gomanŋ so liligogi. Liligogi moma kanainŋ ji ejemba demberunonŋ angoŋ onjoma Jiisasnonŋ gomanŋ daenŋ laligorotiwaa so unjuama kagi.

⁵⁶ Gomanŋ so, taonŋ, miri me kuunŋ mombaa uutanonŋ kenotiwaa so ji ejemba unjuama

sombengianonj ama ononji. Ama onoma Jiisaswaa selianonj me malekuyaa susuyanonj oosiriwombaajonj welema munj laligogi. Oosirigiti, kuuya yonononj mono qeangodaborogi. Kiaj.

7

Ambosakonj yonononj qaa kuma soogi.

Mat 15.1-9

¹ Kana qaawaa kaparanjonkonj ano iikawaa boi tosaanja Jerusalem sitinonga kagiti, iyonononj Jiisaswaanonj kanj ajoroogi.

² Kambanj iikanonj Jiisaswaa gowokouruta tosaanjonj borogia mende songbama donhamo mende qej nembanene negi injiima uugia boliro.

³ Farisii (Kana qaawaa kaparanjonkonj) ano Juda ejemba tosaanja kuuya yonononj ambosakonj yonoo siligia otaanj laligogi. Kawaaajonj borogia wala songbama sororogonjo nembanene nenj laligogi.

⁴ Kaanagadeenj gawononga me maaketnonga kawuti, iikanonj wala apu kosonj arinj konjoratingo nene oosirinj laligogi. Kaanagadeenj qambi, monjonj ano komanene kuuya ii songbama hamo qej laligogi. Sili kaanja kaanja ii mamaga otaanj laligogi.

⁵ Kawaaajonj Kana qaawaa kaparanjonkonj ano iikawaa boi yonononj Jiisas kokaenj qisinj mugi, “Goo gowokouruganonj mono naambaajonja ambosakonjurunana yonoononj sili mende otaanj borogia donhamo mende qej kilenj nembanene menj nenkeju.”

6 *Kaen qisin mug i kokaen inji,oro, “Oo uumeleembaa ejemba seleseleya, gejatootoo eja Aisaianon mono onoo kaniagia tororo luluuma Buju Tere mon kokaen oorota eja,

‘Ejemba tuun koi kanon mono je buugianon awaagadeen goda qen nomakejuto, uugianon telambelan ama noma mongen koriganon angi eja.

7 Kaen ero noo waena een toontoon men mepeesen nomakeju.

Kana qaa kuma onombonjen kitianon ejemba yonoo jenkootogia ii gisomaso ama melokanjinkeju.’

8 Aisaianon kaen ooro. Ono mono iikawaa so Anutuwaanon jojopan qaa gema qen ambosakonurugia yonoo siligia otaankeju. Ii mende sokonja.”

9 Kaen jen kokaen inji,oro, “Onoangiaa siligia walaga otaawombaaon mono awaagadeen Anutuwaanon jojopan qaa qewagonkeju.

10 *Iikawaa qaaya mon ii kokaen: Mooseson kokaen jen kotoro, ‘Nemun manja mono goda qen oromakeba,’ ano ‘Monon manja me nemun qasuaan mubaati, ii mono qegi komuwa.’

11 Kaen jen kotoroto, ono qaa ii uugun kokaen jenkeju, ‘Monon nemun manja ii kokaen iri-jowaa: Oo wosona mojen. Noo nanjonango iwoina bunja qen aowaoragati, ii Anutuwaa taha mamatewowaaon gosin andaborowe bunyaaa nandunja koloowaa.

* 7:6: Ais 29.13 * 7:10: Eks 20.12; 21.17; Lew 20.9; Dut 5.16

¹² Monjon kaen irijoro sokombaa jeju.' Kaen jen somonjon mugi nemun manja yoroojon ilailaa mon mende toroqen oromakebaa. Ii mende sokonja.

¹³ Yei! Kaen ama onjoangiaa nanamemengiaa siligia jen koton iikanon Anutuwaanon jojopan qaa qewagogi omaya koloon jangon qaomakeja. Onjo iwoi kaana ii mamaga amakeju." Kaen jen meleema onono. Kianj.

Eja uu ii nomaen tiloon riisija?

Mat 15.10-20

¹⁴ Jiisasnon ejemba tuun mombo onoono kagi kokaen injoro, "Onjo mono kuuya qaa koi geja ama moma asariwu.

¹⁵ Iwoi seleenqenga eja uutanon kemenkeji, iikanon tiloon mumambaajon amamaankejato, iyanaa uu wombotanonga qaa kouma kamaankeji, iikanon mono tiloon munkeja.

¹⁶ Monjon gejiawo laligoji een, iinon mono qaa koi geja ama moma kotowa." Kianj.

¹⁷ Jiisasnon kaen jen ejemba tuun onomesaon kema miri monjon uro. Uma raro gowokourutanon sareqaa iikawaa kaniaajon qisigi.

¹⁸ Qisigi kokaen injoro, "Oo alauruna, onjo kaanagadeen momogia awaa mende koloojamaen? Nembanene iwoi seleenqenga eja uutanon kemenkeji, ii tiloon mumambaajon amamaankeja. Ii moma kotoju me qaago?

¹⁹ Ii uu wombotanon mende kemenkejato, korojononon kemen seleenqen kamaankeja." Jiisasnon qaa kaen jen iikanon nembanene kuuya ii menj soraidabororo.

²⁰ Jiisasnoŋ toroqen kokaen jero, “Eja uu wombotanonga qaa kouma kamaankeji, iikanonŋ mono tiloonŋ munkeja.

²¹ Ejemba uu wombogianonga iwoi koi kaanŋa koloonŋ koumakeja: Qaa bologa romonŋonŋ serowilinŋ ambombaajonŋ momakeju. Iwoi yonŋoro menŋ owenŋ jenanŋ menŋ ejemba unŋugi komuwutiwaajonŋ momakeju.

²² Olonŋkalu ambombaajonŋ momakeju. Menŋgo mewombaa otoko amakeju. Bidaanŋ jembooli ano anŋgomokolonŋ ambombaajonŋ momakeju. Qaa saga jenŋ uuduuduu ambombaajonŋ momakeju. Gejajuju ama goroŋooso ambombaajonŋ momakeju. Sewanŋkiki laligonŋ gemaqeqe qaa jenŋ Anutu mepaegowombaaajonŋ momakeju. Jabaarambaranŋ ama sili uugia qaa amakeju.

²³ Iwoi bologa kuuya iikanonŋ mono ejemba uu wombogianonga kouma tiloonŋ onŋomakeja.” Kianŋ.

Keinan emba monŋonŋ kaparanŋ koma qama kooliro.

Mat 15.21-28

²⁴ Jiisasnoŋ waama Genesaret gomanŋ mesaonŋ siti qagara Taia ano Saidon iikawaa distrik qata Fonisia kawaa uutanonŋ keno. Kema gomanŋ monŋonŋ uma bujuya monŋonŋ mobabotiwaaajonŋ buugia mejugoroto, kilenŋ aasanŋgoya laligomambaajonŋ amamaaro.

²⁵ Amamaaro iikanondeenŋ emba monŋ borata melaa ii omeyawo laligoro Jiisaswaa bujuya moma iwaanonŋ kanŋ batanonŋ kemenŋ siminŋ kuno.

²⁶ Emba ii Juudaga qaagoto, Griik qaa jen laligoro. Nemun manja ii Fonisiaga Siria prowins kanonja. Iinoj borataa uutanonga ome konjombaatiwaajon welema muro.

²⁷ Welema muro kokaen ijoro, “Juuda nono wala nononanaa meraboraanaana unuuginin nen timbirin ambuya. Kawaajon merabora yonoo mirigianonga bered men kasu ononin mende sokombabo. Juuda anana wabaurunana onoo qagia kasu qamakejon. Niinoj wala Juuda ejemba ilaen onombe kantri tosaen ononon mono kasu kaenja mamboma laligowu.”

²⁸ Kaen ijoro moma kokaen meleeno, “Pon, ii saanon mojento, kasu meria yononon mono kaenagadeen merabora yonoonon nene reemonja nene dun baatanon kamaaro nenkeju.”

²⁹ Kaen meleeno Jiisasnon kokaen ijoro, “Qaa kaen jejanjwaajon saanon moma gonjen. Ome iikanon mono keteda koi boraga mesaon kenja. Kawaajon gii saanon kamba.”

³⁰ Kaen ijoro moma mirianon keno omenon borata mesaoro dunanon ero iiro. Kian.

Jiisasnon eja mon meagoro.

³¹ Jiisasnon mombo Taia siti goman mesaon Saidon sitinoj kema uugun misinjon Tentaon gomambaa biiwia uugun Galili apu anjon kosianon karo.

³² Karo gejaduu eja mon qaaya qaomambaajon anoti, ii wama Jiisaswaanon kagi. Kan boria wananon ambaatiwaajon qisin mugi.

³³ Qisin mugi eja ii wama ejemba tuun ii onomesaon monjen keni. Kema Jiisasnon boro

susuya gejianon̄ ama nama mombo iyan̄aa boro susuyanon̄ sulaan̄ neselan̄anon̄ oosiri-ro.

³⁴ Oosirin̄ Siwenon̄ uuro uro oson̄gombo qama koolin̄ iyan̄aa qaanon̄ “Efata,” ananaa qaanon̄ ‘Mono toowa,’ kaen̄ jero.

³⁵ Kaen̄ jero gejawoitanon̄ toori neselan̄anon̄ lolooro qaaya awaagadeen̄ jero.

³⁶ Jero Jiisanon̄ iikawaa bujuya ejemba injowubotiwaajon̄ qotogon̄ on̄ono. Qotogon̄ on̄oma kaparan̄ kono yon̄onon̄ ii kaparan̄ koma jen̄ sein̄ laligogi.

³⁷ Jen̄ sein̄ laligogi ejembanon̄ newogia tegoro walin̄gon̄ kokaen̄ jegi, “Iwoi kuuya awaagadeen̄ amakeja. Gejadu u gejagia metooro momakeju. Ejemba motoya yon̄oo neselan̄gia isano qaa jen̄keju.” Kian̄.

8

Jiisanon̄ ejemba 4,000 nene un̄uagi-ro.

Mat 15.32-39

¹ Kamban̄ kanon̄ ejemba tuun̄ somatanon̄ mombo ajoroogi. Nembanenegia qaa laligogiti-waajon̄ Jiisanon̄ gowokouruta on̄ono iwaanon̄ kagi kokaen̄ injoro,

² “Niinon̄ ejemba tuun̄ koi yon̄oojon̄ wosona mojen̄. Yon̄onon̄ niwo kan̄ ween̄ karoon̄ laligogi nembanenegia qaondabororo iijen̄.

³ Yon̄oononga tosiannon̄ koriganonga kan̄ laligogi niinon̄ ‘Saanon̄ gomanganon̄ kembu,’ jemmambo. Nene mende negi een̄ wasin̄ on̄ombe kana batuyanon̄ kema kema jaagia giliro tiwiti-wilaa mokoloowubo.”

⁴ Kaen injoro gowokourutanon meleema kokaen ijogi. “Balon qararankonkonanon kokanon monon mono daenkaya nembanene kaana mokolon tuunleembe koi unuaginaga?”

⁵ Kaen ijogi kokaen qisin onono, “Onoonon bered dawi raja?” Qisin onono “Bered 7 raja,” ijogi.

⁶ Ijogi Jiisanon ejemba tuunleembe ii namonon kemen rabutiwaajon jen koton onono kemen ragi. Kemen ragi bered 7 ii men Anutu qama koolin dangisen jen moton gowokouruta onoma ejemba tuun so batugianon ambutiwaajon jero. Kaen jero iikawaa so анги.

⁷ Yonoonon sora boleboole tosia kaanagadeen raro. Ii kaanjadeen men kotuegon ejemba tuun so batugianon toto qen onombutiwaajon jen koton onono.

⁸ Jen koton onono onongi nen nen timbiringgogi. Nen timbiringon nene kitia mesaogi raroti, ii konde 7 men kululuugi saa qero.

⁹ Eja nene negiti, iyonoo jangogia ii 4,000. Negi wasin onono gomangianon kenji. Kian.

Boi tosianon angoletu iibombaajon kaparan konji.

Mat 16.1-4

¹⁰ Kenji iikanondeen gowokouruta yonowo wangonon uma distrik qata Dalmanuta kanon kenji.

¹¹ *Farisii (Kana qaawaa kaparankonkon) tosianon iikanon kan Jiisaswo kanain jenonkooli анги. Qaawaa timbinon horowombaajon

* **8:11:** Mat 12.38; Luuk 11.16

angobato menj munj kokaen kaparanj koma qisigi, “Mono jena Siwenonja angoletto monj asugiro iibonja.”

¹² *Kaen jegi uutanonj bimooro osongonjowo qero jero, “Oo ejemba kambanj kokaamba namononj laligojuti, onjo mono naambaajonj Anutuwaa aiwese asugiwaatiwaaajonj kaparanj komakeju? Niinonj qaa honja monj kokaen injjowe mobu: Anutunonj aiwese kaanja ii mende menj qendeema onjombaa. Qaago awawi!”

¹³ Kaen jenj onjomesaonj mombo gowokouruta yonjowo wanjononj uma apu anjonj kotonj leegen keugi. Kianj.

Farisii ano Herod yonjononj woso kondunj kaanja koloju.

Mat 16.5-12

¹⁴ Iikanonj keuma samonj mewombaajonj dudugi bered motoongoda ii wanjononj menj ragi.

¹⁵ *Ragi Jiisasnonj kokaen jenj kotonj onono, “Onjo Kana qaawaa kaparanjonjonj (Farisii) yonjoo tomembounbounj qaagia ano Herodwaa riki sombanj iikawaajonj mono galengia mewu. Ii awaagadeen mende gosinj gema qewuti eenj, iyorononj mono yiist kaanja somariinj menj bolinj onjombaota.”

¹⁶ Jenj kotonj onono qaa gemata ii mende moma asarinj batugianonj kokaen aminj mogi. “Berednana qaawaajonj jeja me nomaenj?”

¹⁷ Ii aminj mogi gejianonj kemero kokaen injjoro, “Naambaajonj berednana qaa jenj aminj moju?”

* **8:12:** Mat 12.39; Luuk 11.29 * **8:15:** Luuk 12.1

Noo kaniana ii naambaajon mende moma kotoju? Ii mende moma asariju me? Ugejagianon gojoma raja me?

¹⁸ *Jaagia rajaoto, kilen mende iima kotoju me? Gejagia rajaoto, kilen mende moma asariju me? Iwoi asugiroti, ii duduuju me qaago?

¹⁹ Niinon bered 5 ii ejemba 5,000 yonoojon motowe iikawaa kitia men kululuugi konde dawinon kemen saa qero?" Qisin onono "Konde 12," ijogi.

²⁰ Ijogi toroqero, "Niinon bered 7 ii ejemba 4,000 yonoojon motowe iikawaa kitia men kululuugi konde dawinon kemen saa qero?" Qisin onono "Konde 7," ijogi.

²¹ Ijogi moma jero, "Kawaajon kaniana ii mono kaanjadeen mende moma asariju me?" Kian

Eja jaagoo mombaa jaaya metooro.

²² Jiisasnon gowokouruta yonowo Betsaida taonon kagi. Kanon kan eja jaagoo mon wama Jiisaswaanon kouma borianon oosiriwaatiwaajon qama koolin mugi.

²³ Qama koolin mugi Jiisasnon eja jaagoo ii borianon men wama miri seleenjen keni. Kema sulaaya sulaan jaayanon ama boria wananon ama qisin muro, "Iwoi mon iijan me qaago?"

²⁴ Qisin muro jaaya uuro uro jero, "Ejemba injijento, ii gere tanitani koloogi kokoosugadeen injiibe kema kan nanju."

²⁵ Kaen jero mombo borianon jaawoita oosiriro toori tororo uuro asarin koto iwoi kuuya awaagadeen iidabororo.

* **8:18:** Jer 5.21; Eze 12.2; Maak 4.12

²⁶ Iidabororo wasin mun kokaen ijoro, “Gii goman mongen mende kembato, dindinja geengaa gomanon kembata.” Kian.

Piitonon Jiisaswaa kania jokolooro.

Mat 16.13-20; Luuk 9.18-21

²⁷ Jiisasnon Betsaida mesaon gowokouruta yonowo Sisaria Filipai taombaa kosianon kenji. Kananon kema gowokouruta kokaen qisin onono, “Ejembanon noojon nomaen jenkeju? Nii eja moroga koloojen?”

²⁸ *Qisin onono meleema kokaen jegi, “Tosianon ‘Gii Jon Oomulu ejaga koloojan,’ jenkejuto, tosanon ‘Gii Elaija koloojan,’ jenkeju ano tosanon toroqen kokaen jenkeju, ‘Gii gejatootoo eja walaga yonoononga mon koloojan.’”

²⁹ *Kaen jegi kokaen qisin onono, “Ano onoangio noojon nomaen jeju? Nii moroga koloojen?” Qisin onono Piitonon kokaen meleeno,

“Gii Anutuwaanon Hamoqeqe Toya Kraist koloojan.”

³⁰ Kaen meleeno kania asuganon jegi monjon mobabotiwaaajon songo kotakota ama onono.

Jiisasnon komumambaa qaaya jero.

Mat 16.21-28; Luuk 9.22-27

³¹ Jiisasnon gowokouruta kanain kokaen kuma onono, “Siwe gomambaa Eja honanon mono siimbobolo mamaga mobaa. Kantriwaa jotamemeya, jigo gawon galen ano Kana qaawaa boi yononon

* **8:28:** Maak 6.14-15; Luuk 9.7-8 * **8:29:** Jon 6.68-69

mono gema qeñ qegi komuwaa. Komuro ween karoon tegoro koomunonga waabaa.”

³² Jiisasnoñ qaa ii mende kolatiñ asuganoñ jero Piitonoñ iikanondeen horoñ muñ goraayanon kema kanain qotogon muro.

³³ Qotogon muro eleema gowokouruta uun injiima Piito qotogon kokaen jeñ muro, “Gii qaa romonjoñ, ii Anutuwaanon qaaga qaagoto, balon ejemba ano Satan siingiaga. Kawaajon Satan, gii mono keteda koi noo jaasewananonga togowa.” Kian.

Kraist otaawonatiwaa sewanja.

³⁴ *Jiisasnoñ ejemba tuun ano gowokouruta onoono kagi qaa kokaen injoro, “Mononon noo gemananon kamambaajon moji, iinon mono iyanaa uuseliaa siin kombompana bologa gema qero sisia megi siimbobolo ii bisimakeba. Ii maripoonon komuwaatiwaa so mokosiñon nii notaan kawa.

³⁵ *Mononon laaligoya iyanajaan anjon koma iyanaa jaajaa laligoji, iinon mono laaligoya hona somongoro soowaa. Soowaato, mononon balom-baa laaligoya ii nii ano noo Oligaa Bunajaan ama qeleema togon nombaati, iinon mono laaligo honaa kania mokolon kotiin laligowaa.

³⁶ Mononon gomanja gomanja yonoo ilawoilaya kuuya koma hororo bunaya kendabororo uuwaa laaligoya men soon silemale laligon komuro Anutunon qaaya jeñ tegoro unayanon tiwilaaro

* **8:34:** Mat 10.38; Luuk 14.27 * **8:35:** Mat 10.39; Luuk 17.33; Jon 12.25

mende sokombaa. Esuhinaya iikanonj mono uukoisoro mende menj mubaa. Qaago totoonj!

³⁷ Anana kuuyanonj mono ananaa downana mewombaajonj amamaawonja.

³⁸ Ejemba tuunja tuunja kamban kokanonj balononj olonkaku ama singisonjo tosaanja ama laligonjeju. Monjonj iyonoo batugianonj noo qana ano noo Bunja qaana menj kamaanj ambaati, ii Siwe gomambaa Eja honjonj kaanagadeen iima tiiwaa. Iinonj kanagenj Siwe gajoba toroya yonowo koi kamaagi Manja asamarananja iima aarugi iinonj eja me emba kaanja mono injiima tiinj onjombaa.” Kianj.

9

¹ Kaen injijonj kokaen jero, “Niinonj qaa honja monj kokaen injijowe mobu: Koi nanjuti, onoo batugianonja tosianonj Anutunonj bentotonja kuro ku-usujanonj asugiwaati, ii iima kotowuya. Jaawo laligonj koomuwaa siimboboloya mende mogi ii koloonj asugiro iibuya.” Kianj.

Jiisaswaa selianonj letono.

Mat 17.1-13; Luuk 9.28-36

² *Ween 6 tegoro Jiisasnonj Piito, Jeims ano Jon unjuama ejemba onjomesaonj iyangia siri baanja koriga monjonj uma gbamenjanonj laligogi. Iikanonj laligogi jaasewangianonj nano Jiisaswaa sele tani-anonj letoma morota kolooro.

³ Malekuyanonj tualalakota asamarananjawo kolooro. Balononj opo taanja gbulunonj (saife, omo) songbamakejuti, mono ii ugunj taaliro.

* **9:2:** 2 Piito 1.17-18

4 Kaen kolooro Elaija ano Mooses yoronon asugin onoma Jiisaswo qaa amigi.

5 Amigi Piitonon kanain qaa jen Jiisas kokaen ijoro, “Somatanana, nononon kokanon uukorisoro mojon. Kawaajon nononon saanon kuun karoon mewonja: Goojon mon, Mooseswajaan mon ano Elaijawaajon mon.”

6 Gowoko yononon jenengia mamaga ororo Piitonon “Nomaen jemaŋa?” jen qaa mongano.

7*Qaa mongama nano kokolo tualalakota asamaranawo mononon kamaan umugayanon esuun onono iikawaa uutanonŋa qa aro mon kokaen kolooro mogi, “Eja koi neenaa wombo merana kolooja. Mono iwaa qaaya moma laligowu.”

8 Qaa ii moma uulanawo eleema uun mongama woi ii mombo mende iriigi Jiisasnondeen yonowo nano. Kian.

Jon Oomulu eja ii Elaijawa kitiaga kolooja.

9 Baananonŋa roganon kamaan Jiisasnon kokaen jen koton onono, “Onono iwoi iijuti, iikawaa bujuya ii mono ejemba mon mende injowu. Siwe gomambaa Eja honanon koomunonŋa waaro iikawaa gematanon ii saanon jen asarin laligowu.”

10 Kaen jen koton onono gowokouruta karoon yononon qaa ii uugianon anŋon koma koomunonŋa waawaataa qaa iikawaa kania ii iyanŋia qisin aon amin mogi.

* 9:7: Mat 3.17; Maak 1.11; Luuk 3.22

11* Aminj moma Jiisas kokaen qisin mugi, “Kana qaawaa boi yoŋonon qaa kokaen jenkeju, ‘Gejatootoo eja Elaijanon mono Siwenonga waladeen kamaan asugiwaa.’ Ii nomaembaajon jenkeju?”

12 Qisin mugi meleema kokaen injoro, “Elaijanon waladeen kamaan asuginj laaligo kuuya meagowaa. Qaa ii honaga koloojato, qaa monj koi mono naambaajon oogi eja: ‘Siwe gomambaa Eja honanon mono siimbobolo mamaga moro jejewili ama mubuya.’

13 Qaa woi ii ejaoto, niinonj kokaen injjomanja: Elaijanon mono kamaan asugiroto, iwaajonj Buŋa qaa oogita ejiwaa so ejembanonj ii iyanjiaa siingia otaanj tondu ama mugi.” Kianj.

Jiisasnoj ome otaaro meranonj qeangoro.

Mat 17.14-21; Luuk 9.37-43

14 Jiisas ano gowoko karonj yoŋononj baananonjga kamaanj gowokouruta tosia yoŋononj kanj iwoi kokaen iigi: Kana qaawaa boi tosiannonj nama yoŋowo jenonkooli ano niinonjginonj qaa jegi ejemba tuunjelembenonj liligonj injiima nanji.

15 Kaen nama ejemba tuun kuuya yoŋononj Jiisas iima iikanondeen aarunj bobogariŋ kosianonj kema jolonja jegi.

16 Jolonja jegi kokaen qisin onono, “Onononj naambaajonj yoŋowo jenonkooli ama niinonjginonj qaa jeju?”

17 Qisin onono tuunjanongga eja monjonj meleema kokaen ijoro, “Boi, noo merana omenonj

* 9:11: Mal 4.5; Mat 11.14

buuta muunḡun qaamuun meḡ muro wama goonon kajen.

18 Iinon kanon me kanon meḡ utugon horon giliro kamaan qen buutanonga kokopa kamaaro irina kijongon selianon mejugonkeja. Kaen kolooro kan goo gowokouruga welema onoma ome ii otaawutiwaajon injojento, yononon ii amamaajuya.”

19 Kaen ijoro meleema mun jero, “Yei! Balom-baa ejemba yangisenḡiawo. Mono kamban dawi onowo qaton unun laligowe Anutu mende moma laarigi siimbobolo momakemaḡa. Ii mono wama noonon kawu.”

20 Kaen jero wama iwaanon kagi. Kagi omenon Jiisas iima iikanondeen mera utugon orogon muro wolaza horon tama namonon qen poranporan itagon semben aon ero buutanonga kokopa kouma kamaaro.

21 Jiisasnon ii iima maḡa kokaen qisin muro, “Kamban dawiwaa so tani koi asugin mun kouro?” Qisin muro jero, “Ii mono melaayanondeen koloon muro.

22 “Ii meḡ bolin mumambaajon indina indina gerenon me apunon metano kamban mamaga kemen qen qengadeen amakeja. Kaento, iikaḡaa ku-usuna mon goonon eji een, mono kiankomun ilaan noromba.”

23 Kaen jero Jiisasnon ijoro, “‘Ku-usuna mon goonon eji een,’ jejan. Anutuwaa ku-usunanon mono ilawoila mombaajon mende amamaankeja. Monon Anutu moma

laariwaati, iwaanonj ilawoila kania kania saanon koloonkebaa.”

²⁴ Kaenj ijoro mañanonj iikanondeenj gama jero, “Anutu moma laarijento, momalaarinanonj looloria kolooja. Momalaarina mono menj koti-
iwa.”

²⁵ Jero ejemba jaasoonjgoyanonj bobogarinj kagi injiima iikawaajonj ome ii kokaenj jen muro, “Gii qaamuunj ano gejaduuwaa omeya, niinonj jen kotonj gonjenj: Gii mono eja koi mesaonj kouma kema mombo mende eleema kawa.”

²⁶ Jen muro qama silama mera ii utugonj uulanawo orogonj muro hororo utama kouma keno. Kouma keno qamo kaanja koloonj ero mamaganonj ii iima “Wosoya tegoja!” jegi.

²⁷ Kaenj jegito, Jiisasnonj borianonj menj kobibiro waama nano.

²⁸ Kaenj nano Jiisasnonj miri uutanonj uro gowokourutanonj angiodeenj rama kokaenj qisinj mugi, “Nonononj mono naambaajonj ii nononanodeenj otaawombaaajonj amamaajonja?”

²⁹ Qisinj mugi kokaenj injjoro, “Ome tania kaanja ii mono qama koolinj nene singi laligonj saanonj otaawonja. Iwoi morota monj aninj mende kouma kembaa.” Kianj.

Jiisasnonj koomuyaa Bunja jero indinj woi kolooro.

Mat 17.22-23; Luuk 9.43b-45

³⁰ Jiisasnonj gowokouruta yonowo gomanj balonj ii mesaonj kema Galili prowins uutanonj liligonj naa gomanonj laligogiti, ii monjonj mobaatiwaa-
jonj togoro.

31 Ii togoŋ gowokouruta kuma oŋomambaajon oloŋ kenji. Kananon kema qaa kota kokaen injoro, “Anutunon Siwe gomambaa Eja hona ii balon ejemba yoŋoo borogianon ano kemebaa. Kemero ii qegi komuwaa. Ii qegi komuro ron konji ween karoon kolooro koomunonga waabaa.”

32 Qaa kota kaen injoroto, ii mende moma asarigi ano kania nomaen, ii qisiwombaajon kokodunduŋ anji. Kian.

Gowoko batugianon moronon uuta kolooja?

Mat 18.1-5; Luuk 9.46-48

33 Kaen kema Kaperneam taonon kougi. Kanon kouma iyaŋaa miri uutanon uma gowokouruta kokaen qisin onono, “Ono kananon kan naa qaaga amin mojuja?”

34 *Yoŋonon kananon kan ‘Moronon uuta kolooja?’ jen ii angiodeen amin moma kagi. Kawaajon qisin onono qaagia bogoro ragi.

35 *Qaa bogoro ragi Jiisasnon kemen rama gowokouruta 12 onono kagi kokaen injoro, “Moŋonon uuta laligomambaajon mobaati een, iinon mono kuuya onoo newo baagianon kamaanqeqeta koloon tosaŋa kuuya welen qen onomakeba.”

36 Kaen injon naamade melaa mon men batugianon ano nano. Nano borianon men tawoyanon ama kokaen injoro,

* **9:34:** Luuk 22.24 * **9:35:** Mat 20.26-27; 23.11; Maak 10.43-44; Luuk 22.26

37 **“*Moŋnoŋ naamade koi kaanŋa moŋ noo qananon mirianon koma horon kalan kombaaŋi, iinon mono nii koma horon nombaa. Moŋnoŋ kaen ama nombaaŋi, iinon niigadeen qaagoto, moŋ wasin nonoti, mono ii kaanŋagadeen koma horon mubaa.” Kianŋ.

Jiisasnon gowokouruta mindinŋon onono.

Luuk 9.49-50

38 Jonon Jiisas kokaen ijoro, “Boi, nononon eja moŋ ananawo mende liligonkeji, iinon goo qanon omejiilan konjoma onono iinon. Iinon nonowo mende qokotaan laligonkejiwaajon ama nono ii qotogon muninŋ.”

39 Kaen ijoro Jiisasnon jero, “Ii mono mende qotogon mubu. Moŋnoŋ noo qana qama angoletto meji, iinon mono iikawaa gematanon noo gemaqeqe qaa afaanŋkota jemambaajon ama maawaa.

40 **“*Moŋnoŋ mende qotogon nonomakeji, iinon mono ananaa areŋnon laligoja. (Kawaajon noo alauruna tosia ii anŋosisiri mende meŋ onombu.)

41 **“*Ii mono nanŋon ononŋi Anutunon iikawaa turuŋa onombaa. Moŋnoŋ Kraistwaa qatanon iwaa buŋa koloojutiwaajon ama apu qambi newutiwaa onombaati, Anutunon mono iikawaa turuŋa meleema mubaa. Niinon qaa honŋa moŋ kokaen injowe mobu: Nanŋon onombuti, iyononon mono turuŋa mewuya.” Kianŋ.

Sinŋisonŋowaa konŋoroya mono qotogowu.

Mat 18.6-9; Luuk 17.1-2

* **9:37:** Mat 10.40; Luuk 10.16; Jon 13.20 * **9:40:** Mat 12.30;
Luuk 11.23 * **9:41:** Mat 10.42

⁴² Jiisasnoŋ qaa kokaen jero, “Merabora koi kaanŋa moma laarin nonjuti, moŋnoŋ iyoŋoonoŋga moŋ koŋgoroŋa ama muro ŋiŋŋoŋgo ambaati, eja iikanonŋ mono lombo uuta mokoloowaa. Anutunonŋ lombo iikawaa ironŋa mono nomaen muro soyanonŋ koloonaga? Kemuŋ kowonjin aroyanonŋ somoŋgoŋ kowe biiwianonŋ giligi menduŋgoro kemebabo, iikanonŋ mono afaanŋa koloon muro tani koloonaga.

⁴³ *Kawaajon boroganonŋ ŋiŋŋoŋgo ambaatiwaa koŋgoroŋa ama gombaati een, ii mono kotonŋ giliwa. Kotonŋ giŋgo borodomonŋ laligonŋ laaligo kombombaŋa mokoloon oompelelen mokoloowagato, boroga woiwo laligonŋ kanagenŋ gere ŋianonŋ kemebabo. Sia gereŋa ii kambanŋ moŋnoŋ mende bogowaa.

⁴⁴ Iikanonŋ ‘Doononŋ selegia utoqutoon keema kougi mende komuwuya ano je geregianonŋ kambanŋ moŋnoŋ mende bogowaa.’

⁴⁵ “Kaanagadeen kanaganonŋ ŋiŋŋoŋgo ambaatiwaa koŋgoroŋa ama gombaati een, ii mono kotonŋ giliwa. Kotonŋ giŋgo kanadomonŋ laligonŋ laaligo kombombaŋa mokoloon oompelelen mokoloowagato, kanaga woiwo laligona gere ŋianonŋ giligi kemebabo.

⁴⁶ Iikanonŋ ‘Doononŋ selegia utoqutoon keema kougi mende komuwuya ano je geregianonŋ kambanŋ moŋnoŋ mende bogowaa.’

⁴⁷ *“Kaanjadeen jaaganonŋ ŋiŋŋoŋgo ambaatiwaa koŋgoroŋa ama gombaati een, ii mono qonjoma giliwa. Qonjoma giŋgo jaako

* **9:43:** Mat 5.30 * **9:47:** Mat 5.29

motoongowo laligon Anutuwaa bentotonon keuma oompelelen mokoloowagato, jaakoga woiwo laligona gere sianon giligi kemebabo.

⁴⁸ *Iikanon 'Doonon selegia utoqutoon keema kougimende komuwuya ano je geregianon kamban monon mende bogowaa.'

⁴⁹ "Gere sia iikanon ejemba kuuya ii sii kaanja gere bolanon dalasisi onjoogi siimboboloya mobuya.

⁵⁰ *"Sii ii awaa koloojato, siinon naanja mesaowaati een, ii mono nomaen meagogi naanja mombo koloonaga? Onjo kaanideen uumotoongoo laaligowaa ainja mesaowubo. Kawaajon Siwe siigia mesaowubotiwaajon mono galengia men batugianon luae qen aon laligowu." Kian.

10

Loemba mesaon aowaa qaaya

Mat 19.1-12; Luuk 16.18

¹ Jiisanon waama Kaperneam goman mesaon Jordan apu koton leegen kema metetereen kamaan mombo apu ii koton Judia prowinsnon karo. Karo ejemba tuunlembenon mombo iwaanon ajoroogi ama laligoroti, iikawaa so mombo kuma onono.

² Kuma onono Farisii (Kana qaawaa kaparankonkon) tosanon iwaanon kan qaawaa timbinon horowombaa angobato men mun

* **9:48:** Ais 66.24 * **9:50:** Mat 5.13; Luuk 14.34-35

kokaen qisin mugi, “Ejanon embia mesaowaati een, iikanon Kana qaa uuguwaa me qaago?”

³ Qisin mugi meleema kokaen inji-oro, “Moos-esnon iikawaa qaaya nomaen jen koton ononota eja?”

⁴ *Kaen inji-oro kokaen ijogi, “Ejanon mesaon aoao papia oon-ngo embia saanon mesaowaa. Moos-esnon kaen jen kotorota eja.”

⁵ Kaen ijogi kokaen jen onono, “Iinon mono uugia kotigaa-son ama jen-kooto kaen on onono.

⁶ *Oon ononoto, Anutunon kanakanaiyanon ilawoila kuuya mokoloroti, kambaen iikanon-deen ‘Eja ano emba laligowutiwaajon mokolon onono.

⁷ *Kawaajon ejanon mono nemunmanja oromesaon embiaanon kema qokotaaro

⁸ yoronon sele motoon-ngo kolon laligowao. Kaen kolon toroqen woi mende koloojaoto, sele motoon-ngo kolon laligowao.

⁹ Anutunon eja ano emba mindirin oronoti, ejemba monon ii mono mende mendeema oromba.”

¹⁰ Jiisasnon kaen jen onoma miri uutanon uro gowokourutanon qaa iikawaajon mombo qisin mugi.

¹¹ *Qisin mugi kokaen inji-oro, “Eja monon embia otaan emba mon mewaati, iinon mono olonkalu serowilin ambaa.

* **10:4:** Dut 24.1-4; Mat 5.31 * **10:6:** Jen 1.27; 5.2 * **10:7:** Jen 2.24 * **10:11:** Mat 5.32; 1 Kor 7.10-11

¹² Kaanagadeen emba monnon loya otaan eja mon mewaati, iinon mono olonkalu serowilin ambaa.” Kian.

Jiisasnon merabora kotuegon onono.

Mat 19.13-15; Luuk 18.15-17

¹³ Ejemba tosonian merabora boloboolo unuama Jiisasnon onjoosiriwaatiwaajon iwaanon kagito, gowoko yononon ejemba ii jen qewagon onongi.

¹⁴ Kaen angito, Jiisasnon ii iima uuta boliro kokaen injoro, “Merabora melaa mono onomesaogi noonon kawu. Anutunon ejemba kaanja ii bentotona buna qen onombaa. Kawaajon ii mende somongon onombu.

¹⁵ *Niinon qaa hona mon kokaen injowe mobu: Monnon Anutuwaabentotona ii merabora kaanja buna mende qen aowaati, iinon mono iikawaa uutanon keumambaa amamaawaa.”

¹⁶ Kaen jen tawoyanon ama doongon onoma boria wanjianon ama kotuegon onono. Kian.

Jiisasnon eja qabunayawo mombaa qambanmaban qaa jero.

Mat 19.16-30; Luuk 18.18-30

¹⁷ Jiisasnon kanain kana kemambaa ano eja monnon bobogarin iwaanon karo. Kan batanon kemen simin kuma kokaen qisin muro, “Boi awaa, niinon mono nomaen ama laaligo kombombauna buna qen aowenaga?”

¹⁸ Qisin muro kokaen ijoro, “Noojon ‘Boi awaa,’ ii naambaajon jejan? Anutu motoongoyanon

* **10:15:** Mat 18.3

awaa kolooja. Eja moŋnoŋ ii kaan̄a awaa mende kolooja.

¹⁹ *Gii jojopaŋ qaa koi modaborojaŋ:

‘Moŋ mono mende qena komuwa. Serowilin mono mende amba. Iwoi mono yoŋgoro mende mewa. Jenon̄kuukuu mono mende ama muba. Mono kalugoŋ yoŋgoro mende mewa. Nemuj man̄ga mono goda qeŋ oromakeba.’

²⁰ Kaen̄ ijoro moma kokaen̄ jero, “Boi, ii kuuya mono gbaworonan̄ga teŋ koma laligoŋ waabe.”

²¹ Kaen̄ jero Jiisasnoŋ uuj̄ iima uuwomboyanoŋ jopagoŋ muŋ kokaen̄ ijoro, “Gii mono mo-toon̄gonoŋ amamaajaŋ: Gii mono kema esuhinaga kuuya sewan̄a mewutiwaajoŋ ana moneŋ karo ejemba wanaya on̄omba. Kaen̄ ana esuhinaga somata totoon̄ (milyon Kina kaan̄a) ii Siwe gomanon̄ eŋ gombaa. Kaen̄ ama nii notaan̄ kawa.”

²² Jiisasnoŋ kaen̄ ijoroto, esuhinaya mamaga erotiwaajoŋ ama qaa ii moma uuta bosoleero wosobiri moma een̄ mesaon̄ keno.

²³ Mesaon̄ keno Jiisasnoŋ uuro kema karo gowokouruta kokaen̄ injoro, “Oyei! Ejemba moneŋ hinagiawo yoŋonoŋ mono Anutuwaa bentoton̄ keubombaajoŋ bimoŋ kupukapa kombuya.”

²⁴ Kaen̄ injoro gowoko yoŋonoŋ ii moma walingogito, Jiisasnoŋ toroqen̄ kokaen̄ injoro,

* **10:19:** Eks 20.12-16; Dut 5.16-20

“Guanuruna, ejemba daen yononon monen hinagia moma laarinkejuti, iyononon mono Anutuwaa bentoton uutanon keubombaajon bimoon kupukapa kombuya.

²⁵ Ii kokaen jen asarimana: Oro somata kamel ii sosoro ootanon saanon mende keubaa. Iikawaa so ejemba qabunagiawo yononon Anutuwaa bentoton uutanon keubombaajon bimoon amamaawuya.”

²⁶ Kaen injoro moma aarun tililingon iyanagiaajon kokaen jegi, “Oopoon! Ejemba moronon mono Siwewaa bunja koloonaga?”

²⁷ Kaen jegi Jiisasnon uun injiima kokaen jero, “Ejembanon ii angobato men osin amamaankejuto, Anutunon kaen mende amakeja. Anutunon mono iwoi kuuya saanon amakeja. Iinon iwoi mon ama memambaajon mende osin amamaankeja.” Kian.

Jiisaswaa gawon memewaa turunja

²⁸ Piitonon qaa ii moma meleema Jiisas kokaen ijoro, “Moba, nononon ilawoila kuuya mesaon gii gotaan kanin.”

²⁹ Ii moma Jiisasnon kokaen ijoro, “Niinon qaa hona mon kokaen injiowe mobu: Mononon noo ano Oligaa Bunawaajon ama iwoi mon mesaoroti, ii jigo miria, dakoga, naambeeta, nemunmana, meraborata me gawon molalenja ii onomesaoro Anutunon mono iikawaa tawaya uugun meleema muro seiwaa.

³⁰ Mononon iwoi ii mesaoroti, Anutunon mono tawaya ii 100:waa so toroqen muro iyanjaa bunja koloowaa. Balombaa laaligonon sisiwerowero

uutanonj laligowaato, jigo miri, dako, naambee, nemunjan, merabora ano gawonj molalenja ii mono kitianonj koloonj mubaa ano kambañ kanagenanonj laaligo kombonja tetegoya qaa bunja qen aowaa.

³¹ *Kaenj koloowaato, uuta onoononja mamaganonj kamakamaata koloowuya ano kamakamaata yonoononja mamaganonj uuta koloowuya.” Kianj.

Komuwaatiwaa qaaya jero karoonj kolooro.

Mat 20.17-19; Luuk 18.31-34

³² Jiisanonj gowokouruta yonowo Jerusalem sitinonj ubombaajonj balonj kana kenji. Jiisanonj wala keno gowokourutanonj gematanonj kema walingogi ano ejemba gemagianonj kagiti iyonononj mono toroko mogi. Kaenj anji Jiisanonj gowokouruta 12 ii mombo horonj onoma kanainj kuma onono. Iwaanonj iwoi koloowaati, qaa ii jen asarinj kokaenj injijoro,

³³ “Mobu, anana mono Jerusalem ubonja. Iikanonj mononj Siwe gomambaa Eja honja memelolo menj muro jigo gawonj galenj ano Kana qaawaa boi yonoo borogianonj kemebaa. Yonononj komuwaatiwaa qaaya jen tegonj waba gawman yonoo borogianonj oombuya.

³⁴ Oongi mepaegonj sulaapanj qen ooli waayawononj qetaalinj talungowuya. Qetaalinj talungonj qegi komuwaa. Komunj weenj karoonjononj koomunonja waabaa.” Kianj.

Jeims Jon yorononj iwoiwaajonj weleni.

Mat 20.20-28

* **10:31:** Mat 20.16; Luuk 13.30

³⁵ Jiisasnoŋ kaen inijoro Zebediwaa merawoita Jeims ano Jon yoronon iwaanon kema kokaen ijori, “Boi, noronon iwoi mombaajon welema gonjoti, ii norombagiwaaajon mojo.”

³⁶ Ijori qisin orono, “Oronon naa iwoi ama oromaŋatiwaaajon mojao?”

³⁷ Qisin orono kokaen ijori, “Giinon saanon jen kotona noro goo asamararanon eu uma moŋnon boro dindinganon ano moŋnon boro qaniganon rama iwoi kuuya galeŋ kombonaga.”

³⁸ *Kaen ijorito, Jiisasnoŋ kokaen irijoro, “Oronon iikawaa kania mende moma yagon welenjao. Niinon qambi aasonawo nemaŋati, oronon ii saanon neŋ siimbobolo mobaota me qaago? Jonkowororo nonŋbanon mulu meŋ nombuti, oronon ii mewao me qaago?”

³⁹ Irijoro moma jeri, “Ii saanon mewota.”

Jeri kokaen irijoro, “Ii onanon. Niinon qambi aasonawo nemaŋati, oronon ii kaanjadeen newaota ano jonkowororo nonŋbanon mulu meŋ nombuti, iikanon mono oro kaanagadeen mulu meŋ orombuya.

⁴⁰ Meŋ orombuto, noo boro dindinanon me qaninanon moronon rabaati, niinon qaa ii jen kotomaŋatiwaa so qaago. Anutunon duŋ woi ii daen yoroojon mozozonŋgoroti, ii mono iyoroojon orono niwo rama iwoi kuuya galeŋ komakebona.” Kian.

Galeŋ honanon mono welenqeŋe kolooja.

⁴¹ Jeims Jon yoronon kaen weleni alauruta 10 yoŋnonon ii moma kanain uubologa mogi.

* **10:38:** Luuk 12.50

⁴² *Kaen mogito, Jiisasnoŋ oŋoono kagi kokaen injjoro, “Namowaa kantria kantria yoŋoo jawiŋgianoŋ galeŋ koma oŋomboŋatiwaaŋoŋ jeŋuti, iyoŋonoŋ mono eja poŋ taniŋaen ama oŋomakeju. Yoŋoo somatagianoŋ mono qaa jeŋ kotoŋ ejemba mindiŋgoŋ oŋoma ku-usuŋgia qendeemakeju. Oŋo kaniagia ii saanoŋ moju.

⁴³ *Oŋoo batugianoŋ sili iikaŋa koloowaboto, moŋnoŋ oŋoo batugianoŋ somatagia koloomambaajoŋ moji, iinoŋ mono welen qeŋ oŋoma laligowa.

⁴⁴ Kaanagadeen moŋnoŋ oŋoo batugianoŋ uuta laligomambaa moji, iinoŋ mono kuuya oŋoo newo baagianoŋ laligoŋ welenqeqegia omya koloowa.

⁴⁵ Siwe gomambaa Eja hoŋanoŋ mono kaanagadeen sili kaŋa qendeema iyaŋa welen qeŋ mubutiwaaŋoŋ ama mende kamaaroto, welen qeŋ oŋoma ejemba kuuya oŋoo dowegia memambaajoŋ ama kamaarota laaligoya qeleema mesaowaa.”

Bartimeus jaaya gooro metooro.

Mat 20.29-34; Luuk 18.35-43

⁴⁶ Jiisasnoŋ gowokouruta yoŋowo Jeriko sitinoŋ kagi. Kaŋ siti ii mesaowombaaŋoŋ anŋi ejemba tuuŋlelebenoŋ oŋotaŋ gemagianoŋ kagi. Kaen kagi jaagoo eja qata Bartimeus, Timeuswaa meria iinoŋ monen ano nene mubutiwaaŋoŋ welema oŋoma kana goraayanonŋ raro.

* **10:42:** Luuk 22.25-26 * **10:43:** Mat 23.11; Maak 9.35; Luuk 22.26

47 Raro “Nazaret eja Jiisas kaja,” jegi moma kanain kokaen qaro, “Jiisas Deiwidwaa gbilia, mono kiankomun nomba!”

48 Kaen qaro mamaganon qaa bogoro rabaatiwaajon qotogon mugito, iinon kaparan koma qaro. “Deiwidwaa gbilia, giinon mono kiankomun nomba!”

49 Qaro Jiisasnon moma doron ama kokaen jero, “Saanon qagi koi kawa.” Kaen jero jaagoo eja ii qama kokaen ijogi, “Goojon qaja. Kawaajon mono satiin qena kamaaro waama kawa.”

50 Ii moma malekuya qetegon gilin porasak waama nama Jiisaswaanon keno.

51 Keno kokaen qisin muro, “Alana, niinon naa iwoiga ama gomanatiwaajon mojan?” Kaen qisin muro jaagoo ejanon jero, “Somatana, nii jaana mombo uumambaajon mojen.”

52 Kaen jero Jiisasnon kokaen ijoro, “Moma-laariganon mono men qeangon gonja. Mono saanon kema.” Kaen ijoro jaa kota iikanondeen tooro uun gemagianon Jiisas otaan keno. Kian.

11

Jiisas Jerusalem uro mare kongi.

Mat 21.1-11; Luuk 19.28-40; Jon 12.12-19

¹ Jiisasnon gowokouruta yonowo Jerusalem siti dodowin Betfage ano Betani goman woi kosogaranon kan Oil gere baananon uma gowokowoita woi wasin oromambaajon ama

² kokaen irijoro, “Goman bagiaagen raji, mono iikanon kembao. Kema iikanon keuma dongi melaa kasanon somongogi nanji, ii iikanondeen

mokoloowaota. Ii dongi sagbiliaga, eja monjon qaganon mende rarataga. Ii mono isama menj koi kawao.

³ Aisni monjon ‘Naambaajon kaen anjao?’ jen qisin orono kokaen ijowao, ‘Ponnanaron iikawaa-jon amamaan jero kajota kaban mende koriro mombo meleeno kawaa.’

⁴ Kaen irijon wasin orono kema dongi sag-bilia kana goraayanon miri mombaa nagu qaa ootanon kasanon somongogi nano mokoloon isani.

⁵ Aisni eja tosia iikanon nangiti, iyononon iri-ima kokaen qisin orongi, “Hei, nomaen nambo-jen dongi melaa isanjao?”

⁶ Kaen qisin orongi Jiisasnon irijorotiwaa so jeri moma “Saanon menj kembao,” jegi.

⁷ Jegi menj Jiisaswaanon kari malekugia qetegon dongi melaawaa qaganon анги uma raro.

⁸ Kaan rama keno ejemba jaasongoyanon goda qen malekugia qetegon kana somatanon tambongi tosianon balon korianon kema gere sena memburatin tambongi.

⁹ *Tambongi ejemba wala koma horon kengiti ano gematanon otaan kagiti, iyononon kokaen jen qagi, “Hoosana! Oowe oowe! Anutu mepeseejon. Pombaa qatanon kawaati, Anutunon mono ii kotuegon muba.

¹⁰ Ambonana Kin Deiwidnon kantri toton koma galen koma ononoti, kaban iikaanonon mono mombo kan nononja. Oo Anutu mono kantri totonana kotuegowa. Hoosana! Qabunaga mepeseenin euwaa euyanon uja. Oowe oowe!”

* 11:9: Ond 118.25-26

¹¹ Kaen qagi Jerusalem sitinonj uma jiwowonj jigowaa totonj uutanonj keno. Iikanonj liligonj ilawoila kuuya iiro mare kolooro kamaanj gowokouruta 12 yonowo jigo mesaonj Betani gomanonj kema egi. Kianj.

Jiisasnonj fig gere monj qasuaaro gororonjgoro.

Mat 21.18-19

¹² Enj umugawodeenj waama gowokouruta yonowo Betani gomanj mesaonj kenji Jiisasnonj nenewaa komuro.

¹³ Nenewaa komunj uuro keno fig gere monj* senawo nano iiro. Iima “Senja uutanonj honja raro mokolonj newenaga,” jenj fig gerewaa kani-anonj keno. Kenoto, honjaa kambañanonj mende torirotiwaajonj senagadeenj nano iiro.

¹⁴ Kaenj iima gere ii kokaenjenj muro, “Monjonj mono honja mombo mende newa.”

Kaenjenj muro qaa ii gowokourutanonj mogi. Kianj.

Jiisasnonj jiwowonj jigo jenj kobooro.

Mat 21.12-17; Luuk 19.45-48; Jon 2.13-22

¹⁵ Kema laligonj Jerusalem sitinonj ugi Jiisasnonj jiwowonj jigowaa totonj uutanonj keno. Iikanonj ejemba injiuro esuhina sewanja mewutiwaajonj anji sewanja megiti, ii kanainj konjoma onono kamaagi. Monej utekute ejemba yonoo raragia metaama meleeno kenji. Kaanagadeenj kewo sewanjia mewutiwaajonj anjiti, iyonoo dunj raragia ii kaanjadeenj riitano kenji.

* **11:13:** Fig ii jao gerewaa alia monj. Ii gawonjianonj komogi kota ainjawo kolooro mamaga nenj laligogi.

16 Somben kowoga koton iwoi elaan keuma kaamawaa kania ii somongoro.

17 *Iikaen ama kuma onoma kokaen injjoro, “Aisaianon qaa mon kokaen oorota eja, ‘Noo jigonanon mono gomaᅇa gomaᅇa kuuya yonoo qamakooli miri koloowaatiwaajon qabu.’ Qaa ii ejato, ononon ii utegogi kikekakasililin eja yonoo kobaa kaanᅇa kolooja.”

18 Kaen injjoro ejemba tuun kuuya yononon iikawaajon newogia tegoro waliᅇgogi. Kawaajon jigo gawon galen ano kana qaawaa boi yononon ii moma Jiisaswaajon toroko moma aminᅇa moma kokaen jegi, “Ii mono nomaen jenin qegi komunaga?”

19 Mare kolooro Jiisasnon gowokouruta yonowo siti mesaon seleengen kema egi. Kianᅇ.

Fig gerenon gororonᅇoro iigi.

Mat 21.20-22

20 Enᅇ umugawodeen waama kananon kema fig gere ii uuguwombaajon ama gere ii iigi tiitawo gororonᅇon nano.

21 Nano Piitonon Jiisaswaanon qaa romonᅇon kokaen ijoro, “Somatana iiba, fig gere qasuaanati, ii mono gororonᅇon nanja.”

22 Ijoro Jiisasnon kokaen meleeno, “Anutu malaarinᅇ ii mono pondanᅇ menᅇ laligowu.”

23 *Niinon qaa honᅇa mon kokaen injjowe mobu, “Mononᅇon qaayaa honᅇa koloowaatiwaajon uuwoi mende moma baanᅇa kokawaa toyaaajon kokaen jenᅇ kotonaga, ‘Mono baanᅇa koi qetegonᅇ waama

* **11:17:** Ais 56.7; Jer 7.11 * **11:23:** Mat 17.20; 1 Kor 13.2

kema kowenonj amba.' Kaen jen kotonj Anutu moma laariro honja mono iikawaa so koloowaa.

²⁴ Kawaajonj niinonj kokaen injjowe mobu: Naa iwoiwaajonj qisinj qama kooliwuti, ii kuuya bunja qen aodaborojonj, iikaen moma laarigi mono bunjagia koloowaa.

²⁵ *Ono nama Anutu qama kooligi monjonj aliaa koposowaajonj uubologa mobaati eenj, koposoya ii mono mesaowu. Kaen ambuti eenj, onjo Mangia Siwe gomanonj laligoji, iinonj mono kaanjadeen onjo singisonjogia mesaowaa.

²⁶ (Onjo tosaanja yonjononj singisonjgo mende mesaowuti eenj, onjo Mangia Siwe gomanonj laligoji, iinonj mono kaanjadeen onjo singisonjogia mende mesaowaa.)” Kianj.

Jotamemeya yonjononj Jiisaswaa ku-usunjaajonj qisigi.

Mat 21.23-27; Luuk 20.1-8

²⁷ Jiisasnonj gowokouruta yonjowo mombo Jerusalem sitinonj ugi. Uma jiwowonj jigowaa totonj uutanonj kema karo jigo gawonj galen, kana qaawaa boi ano kantriwaa jotamemeya tosaanja yonjononj iwaanonj kougi.

²⁸ Kouma kokaen qisinj mugi, “Gii kokanonj iwoi anjanj, ii mono morononj jen kotonj gono amakejan? Ii mewagiwaa ku-usunja ii mono morononj gono?”

²⁹ Qisinj mugi kokaen meleema onjono, “Niinonj kaanagadeen qaa monj qisinj onjomanja.

* **11:25:** Mat 6.14-15

Ii meleema nongi niinonj kaanagadeenj morononj ku-usunj nono ilawoila koi amakejenji, ii injijomaŋa.

³⁰ Jononj ejemba oomulu menj onoma laligoroti, iinonj iikawaa ku-usunja ii dakaya mero? Siwe Toyanonj muro me bolonj toyanonj mugi? Ii mono nijowu.”

³¹ Kaenj meleema onono batugianonj aminj moma kokaenj jegi, “‘Ku-usunjononj Siwenonja asugiro,’ kaenj jewonati eenj, iinonj mono kokaenj jewaa: ‘Onononj mono naambaajonj Jon mende moma laarinj mugi?’ Ii mende sokonja.

³² Me ‘Balonj ejemba yonoononja asugiro,’ jewonaga? Ii mende sokonja.” Ejemba kuuyanonj Jombaajonj ‘Onononj gejatootoo ejaga kolooja,’ jegitiwaaajonj ama ejemba tuunj yonoojonj toroko moma ii jewombaajonj amamaagi.

³³ Kawaajonj “Ii mende mojonj,” meleengi. Kaenj meleengi Jiisasnonj kokaenj injjoro, “Kaenj ano niinonj kaanagadeenj ilawoila koi amakejeniwaa ku-usunja morononj nonoti, ii mende injijomaŋa.” Kianj.

12

*Wain kasa gawonj galeŋ bologa yonoo sareqaa
Mat 21.33-46; Luuk 20.9-19*

¹ *Jiisasnonj kanainj ejemba sareqaanonj kokaenj injjoro, “Eja monjonj wain kasa gawonj monj koma komoro. Koma komoma sopaya menj liligoro. Menj liligonj wain juu somata jamononj mero. Iikanonj waimbaa honja ama kananonj risuaagi

* **12:1:** Ais 5.1-2

apuyanon lalanon kemero. Wain juu somata ii men wain yongoro mewubotiwaajon galen meme jake koriga kowiawo mero. Iwoi kuuya medaboron wain gawon galen tosaan mokolon onoma kokaen injoro, 'Mono gawon men honaa bakaya onoangia men bakaya toya nii nombu.' Kaen jen somonjon gawon ii borogianon ama onomesaon kantri monjon kema laligoro.

² Laligon laligoro hona momogorotiwaa kambana (gbani 5) toriro iikanon welenqeqeya mon wasin muro galen yonoonon kema wain gawon honaa bakaya mubutiwaajon jero.

³ Jeroto, galen yononon ii men somonjon koobinon qen otaagi bobora eleeno.

⁴ Kawaa gematanon welen eja mon wasiro yonoonon keno wana qosoma gamu qen mugi.

⁵ Kawaa gematanon welen eja mon mombo wasiro keno qegi komuro. Kaanjadeen eja tosaan mamaga wasin onono tosia koobinon sagorogoro unun tosia unugi komugi.

⁶ Kaen angi wain gawon toyanon qaa mongama jero, 'Neenaa wombo merana motoonjo iikayadeen laligoja. Ii mono goda qen mubuya me nomaen?' Kaen jen konoga kian meria wasiro yonoonon keno.

⁷ Kenoto, karo iima batugianon kokaen jegi, 'Iinon mono borosamoya kokawaa toya koloowaa. Ayo, mono men qenin komuro wain kasa gawon kokanon mono ananaa bunu koloowaa.'

⁸ Kaen jen qelanjin men somonjon qegi komuro qamoya gawon sopa selegenjen hagogi kemero.

9 “Wain gawon toyanon ii moma mono no-maen ambaa? Iinon mono anjo kan gawon galen ii kondeema onombaa ano gawon galen dologa mokolon onoma wain kasa gawon ii yonoo borogianon ambaa.

10 *Bunja Terenon qaa koi weengogi me qaago? ‘Miri meme yononon jamo tando mon gema qen een mesaogi raroti, iikanon mono tando kombomana kolooro mokoloogi. Iikanon riira mirinon mono riima kamaan kombaa.

11 Ponon tando ii kuuro jaanananon iinin qabunayawo kolooro waliigonkejon.” ’

12 Jiisanon kaen injoro galen yononon qaa iikawaa kania moma asarin kokaen jegi. “Sare-qaa ii mono nonoojon jeja.” Kawaajon ii men somongowombajon mogito, ejemba tuunleembe yonoojon toroko moma amamaan mesaon kenji. Kian.

Takis aambaa Jiisas angobato menj mug.

Mat 22.15-22; Luuk 20.20-26

13 Juuda jotamemeya yononon Farisii ano gawana Herodwaa paati alauruta tosia wasin onoma kokaen injjogi, “Ono mono Jiisaswaanon kema qisin qaawaa timbinon horon gbadoon mubu.” Kaen injjogi Jiisaswaanon kagi.

14 Jiisaswaanon kan kokaen ijogi, “Boi, giinon eja hona koloojan, nono ii mojon. Giinon ejemba tosia mende inisosoron tosia mende getama onomakejanto, so motoongonon gosin nonomakejan. Kawaajon kuun gonji mende

* 12:10: Ond 118.22-23

dogon somata mende esuun onomakejanto, Anutuwaanon kana ii qaa hona otaan kuma nonomakejan. Giinon Anutuwaanon qaa dindina iikanon uuta ano kamaanqeqeta motoondeen kuuya jen mindingon nonomakejan. Kawaajon nono siisa-kimbaajon takis ama iikanon Moos-
eswaa Kana qaa songiwona me qaago? Ii anin sokonja me qaago?”

¹⁵ Kaen ijogi arengia qolonmologoya ii moma koton kokaen injoro, “Ono naambaajon qaawaa timbinon ama nombombaajon angobato men nonju? Saanon silwa monen mon men kagi iiman.”

¹⁶ Kaen injoro ii men kagi kokaen qisin onono. “Morowaa unayaga ano qataga ii koi oogita eja?” “Ii Siisa-kimbaa.” Kaen meleema jegi.

¹⁷ Jegi kokaen injoro, “Kaen kolooro iwoi Siisa-kimbaa unayawo ii mono iwaa buna munkebu. Iwoi Anutuwaa unayawo eji, ii mono Anutuwaa buna qewu.” Kaen injoro iwaajon mamaga walingogi. Kian.

Koomunonga waawaataa angobato men mug.

Mat 22.23-33; Luuk 20.27-40

¹⁸ *Sadusii (Jigo gawombaa kaparankonkon) yononon “Komugiti, iyononon mende waabuya,” jen laligogi. Yonoononga tosiannon Jiisaswaanon kan kokaen qisin mug,

¹⁹ *“Boi, Moosesnon kokaen jen koton nononota eja,

* **12:18:** Apo 23.8 * **12:19:** Dut 25.5

‘Eja mon emba mero merabora mende koloogi komun maloya een mesaoro koganon saanon maloya ii men gbili mekoloon muro dataa qa men laligowaa.’

²⁰ “Moba! Kamban monnon daremun 7 laligogi. Dagia mutuyanon emba men laligon gbilia qaa een laligon komuro.

²¹ Komuro koganon maloya ii men laligon kaanagadeen gbilia qaa een komuro. Komuro koga mon iwaa gematanon iikanon emba iikayadeen men laligon een komuro.

²² Kaanadeen daremun 7 kuuya yononon emba motoonngo iikayadeen men gbilia qaa laligon komudaborogi. Kuuya komugi konoga malogia ii kaanjadeen komuro.

²³ Giinon ‘Komugiti, iyononon gbilin waabuya,’ jejanto, nono ii mende moma laarion. Moba, eja 7 kuuya ii ororon waabuyagati een, emba motoonngo ii embagiaga megilaligorotiwaajon ama mono morowaa embiaga koloonaga?”

²⁴ Kaen qisigi Jiisanon meleema kokaen injoro, “Ono qaa jen soaju. Uumeleembaa Buna Tereya ano Anutuwa ku-usun mende moma kotojutiwaajon mono jinjaun amakeju.

²⁵ Onanon, koomunonga waama kamban iikanon loemba mende koloowuyato, gajoba yononon Siwe gomanon laligojuti kaana koloon laligowuya.

²⁶ *Mobu! Komugiti, iyononon gbilin waabutiwaa qaaya ii Mooseswaa Buknon kokaen eja: Soman bambanon gere bolan asugin mende jen

* **12:26:** Eks 3.6

kotoroti, onjo sundu ii weengogi me qaago? Anutunonj iikanonj Mooses kokaen ijoro,

‘Niinonj Anutu Aabahambaa Ponj, Aisakwaa Ponj ano Jeikobwaa Pongga laligonj waama laligojen.’

27 “Isi wanjale karonj yonononj Anutuwo laligonj kotiin ubuya. Anutunonj koomuya yonoo Ponggia qaagoto, laaligo kombombanja laligojuti, mono iyonoo Ponggiaga kolooja. Oo Sadusii (Jigo gawombaa kaparanjonkonj paati) onjo mono qaa mamaga moma soonkeju.” Kaen meleeno.

Jojopanj qaa wana woi ii nomaen?

Mat 22.34-40; Luuk 10.25-28

28 *Jiisasnonj Sadusii (Jigo gawombaa kaparanjonkonj) yonowo aminj moma jenj sororogonj meleema ononoti, ii kana qaawaa boi eja monnonj moro. Iikaan moma jaasewananonj kouma kokaen qisinj muro, “Jojopanj qaa kuuya iikanongga wana somata ii nomaen?”

29 *Qisinj muro meleeno, “Wana somata ii kokaen,

‘Israel kanageso mobu! Anutunonj motoonjo ananaa Pongnana kolooja. Bensakonj iwoi monnonj qaago.

30 Kawaajonj uugabaga, unaga, roromonjgoga ano ku-usungga kuuya, iikanonj mono Ponj Anutuga uunonj jopagonj munj laligowa.’

31 *“Jojopanj qaa iikawaa alia ii kokaen,

* 12:28: Luuk 10.25-28 * 12:29: Dut 6.4-5 * 12:31: Lew 19.18

‘Geenga jopagon aonkejani, iikaanadeen mono ejemba kuuya jopagon onoma laligowa,’

Jojopan qaa monnon mono qaa woi ii mende uruuguja.”

³² *Jiisasnon Kana qaawaa boiyajaan kaen meleeno ijoro, “Boi, gii qaa dindiņa jejan. Anutunon motoonngo kolooja. Bensakon iwoi monnon qaago.

³³ *Gii uugabaga, momakootoga kuuya ano ku-usunga kuuya, iikanon mono Pon Anutuga uujopagon mun laligowa. Ano geenga jopagon aonkejani, iikaanadeen mono ejemba kuuya jopagon onoma laligowa. Jojopan qaa woi iikanon wana somata koloojao. Ii ten kombagi, iikanon mono siimolon kuuya ano nandun mamatewoo tosia unuuguja.”

³⁴ Kaen ijoro Jiisasnon uuroromongoya moro sokono kokaen ijoro, “Gii Anutuwaa bentotonon keumambaa dodowijan.” Kaen amin mori ejemba kuuya yononon Jiisas toroqen qisin mubombaajon kokodundun ama mesaogi. Kian.

Kraist ii kin Deiwidwaa Pona ano gbiliga.

Mat 22.41-46; Luuk 20.41-44

³⁵ Jiisasnon jiwowon jigonon nama Buna qaa kuma onoma kokaen qisin onono, “Kraistnon kin Deiwidwaa gbiliga kolooji, kana qaawaa boi yononon qaa ii nomaembaajon jenkeju?

³⁶ *Deiwidnon ano Unę Toroyanon sololoon muro kokaen jero,

* **12:32:** Dut 4.35 * **12:33:** Hoos 6.6 * **12:36:** Ond 110.1

‘Anutunonj nama noo Ponja kokaen ijoro: Giinonj mono kanj noo boro dindinanonj rana niinonj kambanj biiwianonj kereuruga riinj riitama haamo ama onjoma goo kana baaganonj ama onjomaŋa. Kambanj ii kanj kuuwaatiwaa so mono asamararanonj koi rabaga.’

³⁷ Deiwidnonj anj kaen jenj qata ‘noo Ponja jeja.’ Ponja jenj mono nomaenj ama iwaa gbiliga kaanagadeenj koloonaga?” Kaen jero ejemba tuunleembe yonononj Jiisaswaa qaayaa siinja moma geja anji. Kianj.

Uumeleembaa selesele laaligowaa galenj meme qaa.

Mat 23.1-36; Luuk 20.45-47

³⁸ Jiisasnonj kuma onjoma torogonj kokaen injijoro, “Onj mono kana qaawaa boiya yonoojonj galenj menj laligowu. Yonononj maleku koriga mouma kema kanj qendeema onjombombaajonj momakeju ano maaketnonj me kananonj ejemba injiigi jolonjia jewutiwaajonj momakeju.

³⁹ Qamakooli miri jaaqeqeyanonj eu rabombaajonj siinja momakeju ano jejelombanonj dunj jaaya iikanonj jegenjegenj rabombaajonj momakeju.

⁴⁰ Yonononj malo yonoononj miri iwoi bidaan baagonj analinj onjmakeju ano qabunajia koloowaatiwaajonj qamakooli koriga koriga qama koolinj totogianonj qenkeju. Kawaajonj Anutunonj qaagia jenj tegonj ironja uutaga meleeno qagianonj ubaa.” Kianj.

*Emba malo monjonj nandunj honja ano.
Luuk 21.1-4*

⁴¹ Jiisasnoŋ jiwowoŋ jigonoŋ nanduoŋ katapa somataa gematanonŋ raro ejembanonŋ monen iikanonŋ anŋi kemero uuoŋ injiuro. Ejemba qabuŋa ano esuhinagiawo mamaga yoŋonoŋ kouma kina monen mamaga anŋi kemero.

⁴² Anŋi kemero malo wanaya moŋnoŋ kouma soojaakota woi, ii toiya osoga kaanŋa ano kemero.

⁴³ Jiisasnoŋ ii iima gowokouruta koma horonŋ onoma kokaen injiuro, “Niinoŋ qaa hoŋa moŋ kokaen injiuro mobu: Malo wanaya koi kanonŋ nanduoŋ anŋi, ii mono tosaanŋa kuuya yoŋonoŋ iwoi katapanonŋ anŋi kemeji, iikawaa soya uuguoŋ anŋa.

⁴⁴ Kuuya yoŋonoŋ monenŋia mamaga enŋ onono kitiagadeenŋ anjuto, emba koi kanonŋ mono koro-
bororo laligojiwaa so ilawoilaya kuuya and-
aboronŋ een totoonŋkota laligowaa.” Kianŋ.

13

Jiwowoŋ jigonoŋ kondemondoenŋ koloowaa.

Mat 24.1-2; Luuk 21.5-6

¹ Jiisasnoŋ jiwowoŋ jigo mesaonŋ kamaaro gowokouruta yoŋoonoŋga moŋnoŋ kokaen ijoro, “Boi iiba! Jigowaa totonŋ uutanonŋ miria miria ii mono damuyawo. Ii jamo somasomatanonŋ menŋ kaiterenonŋ menjerenŋgogita awaasari nanŋa.”

² Jiisasnoŋ ii moma qaa kokaen meleenonŋ, “Jigowaa totonŋ uutanonŋ miri somata waanŋiawo kuuya koi injiuro, ii mono kondeenŋi miriwaa jamo moŋ ii jamo mombaa qaganonŋ mende ewaato, qeqelala qen saoyagadeenŋ ewaa.”

*Kakasiliŋ ano sisiwerowero koloowaa.
Mat 24.3-14; Luuk 21.7-19*

³ Kaen jero Oil gere baananoŋ uma leegen endu jiwowonŋ jigononŋ nanoti, ii iima ragi. Iikanonŋ rama Piito, Jeims, Jon ano Andruu yonononŋ Jiisas iyanagadeen horonŋ kokaenŋ qisinŋ mugi,

⁴ “Boi, qaa jejani, iikawaa hona mono naa kambanonŋ asugiwaa ano iwoi kuuya ii kanainŋ asugidaborowaati, iikawaa aiweseyanonŋ mono nomaenŋ asugiwaa? Ii saanonŋ jena mobonŋa.”

⁵ Kaenŋ qisinŋ mugi kanainŋ kokaenŋ injoro, “Moŋnonŋ angomolonŋ ano jinjaunŋ qenŋ kembubotiwaajonŋ mono galengia menŋ aonŋ laligowu.

⁶ “Ejemba mamaganonŋ asuginŋ noo qananonŋ kokaenŋ jewuya, ‘Niinonŋ Kraist koloojenŋ.’ Kaenŋ jenŋ ejemba mamaga tiligonŋ onombuya.

⁷ Ono manjawaa bujuya ano otonŋa kolooro momakebuya. Ii moma jenengia mende oronkeba. Iwoi kaŋa ii walagadeenŋ koloowaatiwaa jejeta. Ii koloowaato, namowaa kambananonŋ mono iikanondeenŋ uulanawo mende tegowaa.

⁸ Kantri moŋnonŋ kantri moŋ unuwombaajonŋ waabuya. Ejemba tuunŋ moŋnonŋ tuunŋ moŋ yonowo aroŋ qenŋ aowombaajonŋ waabuya. Balonŋa balonŋa kanonŋ nanŋ somasomata menŋ namo qonjoma meleeno kemenkebaa. Kaanagadeenŋ bodi gomaŋa gomaŋa asuginŋ enŋ ubaa. Iwoi kaŋa ii emba korowononŋ masu kanainŋ ununkejiwaa so. Namowaa kambananonŋ mono iikawaa so kanaidaboromambaajonŋ ambaa.

9*“Kaen koloowaato, onjo galengia awaagadeen menj aonj laligowu. Ejembanonj onjo horonj qaa jakeyanonj onjooma qamakooli mirigianonj qaa gawonj menj koobinonj unjuwuya. Tosianonj noojonj ama unjanji kantria kantria yonjoo eja ponj ano gawana yonjoo jaasewangianonj nambuya. Kaen nama noo kaniaa nanjonj jegi mobuya.

10 Oligaa Buja koi mono waladeen namononj kantria kantria kuuya yonjojonj jenj seidaborogigo namowaa kambananonj iikawaa gematanonj tegowaa.

11 Horonj unjuama qaa jakeyanonj onjoonji nambuti, kamban iikanonj qaa nomaen jewonagati, iikawaa majakakaya ii waladeen mende mobu. Unja Toroyanonj aua iikanondeen qaa onjombaati, mono ii jewu. Onjoangiaa uugiaajonj qaa mende jewuto, Unja Toroyanonj mono uugia sololoooro qaa jewuya.

12 Umeleembaa motoya monjonj daremunja uuta meleenotiwaajonj ama ii memelolo mero qaa jakeyanonj oonji qegi komuwaa. Kaanagadeen ama monjonj meraboraana memelolo mero komuwaa ano meraboraana yonjononj nemunmanjurugia qetama onjoma jegi unjuji komuwuya.

13*“Kantria kantria yonjononj noo qanaajonj ama kazi ama onjonji laligowuyato, monjonj kaparanj koma kotiinj bonj qen nama laligoro namowaa kambananonj tegowaati, iinonj mono oyanboyanj buja qen aowaa.” Kianj.

* 13:9: Mat 10.17-20; Luuk 12.11-12 * 13:13: Mat 10.22

Jerusalem sitiwaa kondemondeen uuduudu-uyawo

Mat 24.15-28; Luuk 21.20-24

14 **“Kanagen tosianon kan kondemondeen ama iwoi anjonjayawo jigonon mende aamba so ii alatanon angi nano iibuti, kamban iikanon Judia prowinsnon laligowuti, ononon mono misingon horon baananon kembu. Qaa koi weengowaati, iinon mono saanon geja ama moma kotowa.*

15 **Miri kosianon sombenon laligowaati, iinon mono kamaan iwoiya memambaajon miri uutanon mende uba.*

16 *Gawonon kema laligowaati, iinon mono kaanagadeen malekuya memambaajon eleema mirinon mende kema.*

17 *Yei! Emba korowo ano merabora ajunon yononon kamban iikanon nomaen uulanawo kembuyaga.*

18 *Kawaajon iwoi ii kon haamo kambanon mende koloowaatiwaajon qama koolinkebu.*

19 **Kamban iikanon kakasililin jekania boorongia koloowaa. Kakasililin soya kaan a ii wala eenanon kamban mongen mende koloon ero. Anutunon iwoi kuuya mokoloroti, kamban iikanondeen kanain kamban kokaamba laligon waama kamban biiwianon mon mende kolooro. Wala eenanon mende kolooro ano kanagen kamban monnon mende koloowaa. Kawaajon mono qama koolin laligonkebu.*

* **13:14:** Dan 9.27; 11.31; 12.11 * **13:15:** Luuk 17.31 * **13:19:** Dan 12.1; Ais 7.14

²⁰ Poŋnoŋ koŋajilin kambaŋ ii mende meŋ tori-nagati een, ejemba kuuyanŋ mono tiwilaad-aborowuyagato, ejemba iyaŋaajon meweenŋon ononoti, iyonoojon ama ween iikawaa jaŋgoya ii meŋ toriwa.

²¹ “Kambaŋ iikanon kokaen jewuya, ‘Mobu! Kraistnoŋ koi laligoja,’ ano ‘Iibu! Hamoqeqe Toyanoŋ endu nanja.’ Moŋnoŋ kaen jewaati een, ii mono mende moma laariwu.

²² Ii kokaembaajon: Hamoqeqe toya qolonmolongoya ano gejatootoo ejemba takapolakaya asugin angoletto ano aiwese jaamorota megii letombuya. Kaen letongi Anutunon ejemba iyaŋaajon meweenŋon ononoti, ii kaŋagadeen enkalolon meŋ onombutiwaa anŋobato meŋ kaparaŋ koŋgi jinjaun qewubo. Ononon galengia awaagadeen meŋ aon laligogi ii amamaawuyaga.

²³ Niinon iwoi kuuya ii mende kolooro waladeen kuuya injiwoe moju. Ii wala jejenywaajon ii mono uuwombogianon ama galengia meŋ aon laligowu.” Kian.

Siwe gomambaa Eja honanon asugiwaa.

Mat 24.29-31; Luuk 21.25-28

²⁴ * “Kakasililin ii tegoro kambaŋ iikanondeen ween jaayanon injaŋ kono koinnon umuŋ kom-baa.

²⁵ * Sengelao yononon sombinonga tegon kamaawuya ano sombinon utugoro iikawaa ila-woilaya ii raragia mesaon enkalolon anŋi soowaa.

* **13:24:** Ais 13.10; Eze 32.7; Joel 2.10, 31; 3.15; Ais 6.12 * **13:25:** Ais 34.4; Joel 2.10; Ais 6.13

26 *Kamban iikanon Siwe gomambaa Eja hona iinon koosu qaganon karo iibuya. Ku-usuna somatanon sakondindinawo asuganon asugiro asamararanga iibuya.

27 Kan Siwe gajobauruta wasin onono yononon ejemba Anutunon iyanajon meweengon ononoti, ii balon goraaya leele, eugen emugen iikanondeen kopepereen onombuya.” Kian.

Noron gerewaa sareqaa

Mat 24.32-35; Luuk 21.29-33

28 “Ono mono noron gere iima tania romongon sareqaa koi mobu. Borianon apuyawo kolooro senjia longogi ii iima moma kokaen jenkeju, ‘Ween kamban dodowija.’

29 Ononon kaanjadeen aiwese iikawaa so kolooro iima moma asarin mono kania kokaen jewu, ‘Jiisanon mono nagonon dodowija.’

30 Niinon qaa hona mon kokaen injiowe mobu: Ejemba koi kete namonon laligojuti, iyononon mende komugi iwoi kuuya jejeni, ii mono iyonoo laaligo kambanganon koloowaa

31 Sombin ano namo yoronon goron qewaotato, noo Buja qaananon mono mende aliwaa.” Kian.

Jiias kawaatiwaa kambanja ii monon mende moja.

Mat 24.36-44

32 *“Siwe gomambaa Eja honanon naa kambanon kawaati, iikawaa weena me aua kambanja ii monon mon mende moja. Siwenon gajoba

* 13:26: Dan 7.13; Ais 1.7 * 13:32: Mat 24.36

yoŋonoŋ ii mende moju. Anutuwaa Merianon kaanjadeen ii mende moja. Ama anodeen ii moja.

³³ Naa kambanon asugiwaati, ii mende mojuti-waajon ononon mono galen men aon uugbiligbili laligowu.

³⁴ *Ii sareqaa kokawaa so eja: Eja mononon go-maŋa mesaon kantri mongen keno. Kemambaa-jon ama galenuruta iwoi kuuya jen koton onoma nagu waa kiiya meria borogianon ama usun onono. Ku-usun onoma welenqeuruta moto-motoon gawonjia onono. Onoma laligon nagu galen kaanagadeen uugbiligbili laligowaatiwaa-jon jen koton muro.

³⁵ Miri toyanon naa kambanon eleema kawaati, ii mende moju. Mare me gomantiina ruunanon kawaa me? Wengeran suluro kawaa me? Ween kouro kawaa me? Iikawaa so onon ii mende mojutiwaajon ama mono uugbiligbili laligowu.

³⁶ Ononon gaon egi uulanawo kan kaen mokolon onombabo.

³⁷ Onon mono uugbiligbili laligowu. Qaa ii gowokouruna onoojon jejen, ii kaanagadeen alauruna kuuya onoojon motoon jejen: Onon mono uugbiligbili laligowu.” Kian.

14

Jiisas qenin komuwaatiwaajon angonan ang.

Mat 26.1-5; Luuk 22.1-2; Jon 11.45-53

¹ *Pasowa kendon* ano bered yiistya qaa

* **13:34:** Luuk 12.36-38 * **14:1:** Eks 12.1-27 * **14:1:** Kantri qata Iijipt kanon Pombaa gajobanon sa iima koboon unuuguroti, kendon iikawaa qata Koon qanon Pasowa. Eks 12.15

iikawaa kendonʒa toriri. Weenʒ woi tegoro kanonʒ kanaiwombaa ani jigo gawonʒ galenʒ ano Kana qaawaa boi yonononʒ ajoroogi. Ajoroonʒ no-maenʒ mondoninʒ Jiisas olonʒ menʒ qegi komunaga, iikawaa kania monʒama jenʒ gosigi.

² Monʒama gosinʒ kokaenʒ jegi, “Ejemba iringia soono karenʒa karenʒa koloowabotiwaajonʒ ii korisoro kendonʒ kambananonʒ ambombaajonʒ amamaawonʒa.” Kaenʒ jegi.

Emba monʒonʒ Jiisas apu unʒkoowagawononʒ moriro.

Mat 26.6-13; Jon 12.1-8

³ *Jiisasnonʒ Betani gomanonʒ laligonʒ Saimon monʒ manimbaya menʒ solanʒaniroti, iwaa mirinonʒ uma raro. Iikanonʒ nene nenʒ raro emba monʒonʒ jamo kaaro monʒ menʒ iwaanonʒ karo. Kaaro ii lalu lanʒonʒawo qata alabasta iikanonʒ memeta. Ii apu unʒkoowagawo honʒa qata naad iikanonʒ saa qenʒ raro. Iinonʒ ii sewanʒa somatanonʒ menʒ kanʒ lalu aroya kotonʒ apuya Jiisaswaa wanʒanonʒ qibibirinʒ moriro.

⁴ Moriro eja ragiti, iyonʒoononʒga tosiannonʒ uugia boliro iyanʒiodeenʒ kokaenʒ aminʒ mogi, “Naad apu ii mono naambaajonʒ kaenʒ tiwilaaaja?”

⁵ Naad apu kelegawo ii sewanʒa mewutiwaajonʒ anagati eenʒ, saanonʒ weenʒ 300:waa tawaya uugunaga. Ii ejemba wanaya onʒono sokonaga.” Kaenʒ jenʒ emba ii jenʒ mugi.

⁶ Jenʒ mugi Jiisasnonʒ kokaenʒ injjoro, “Emba koi mono mende jenʒ mubu. Naambaajonʒ uuta menʒ

* **14:3:** Luuk 7.37-38

boliju? Iinonj sili awaa ama sororogonj nono sokonja.

⁷ *Ejemba wanaya ii kambaᅇa kambaᅇa batugianonj laligogi awaa ama onjombonatiwaajonj moma ii saanonj kambaᅇ so ambuyato, niinonj onjoo batugianonj kambaᅇ so mende laligomanja.

⁸ Iinonj ii iyanᅇaa nanamemenᅇaa so ama nonja. Niinonj komuwe ronj koma nombutiwaajonj saanonj waladeen selena kelenonj nomorija.

⁹ Niinonj qaa honja monj kokaenjinjowee mobu: Oligaa Bunja koi kantri kanonj me kanonj jeᅇ seigi kambaati, iikanonj emba koi kanonj iwoi ama nonji, iikawaa bujuya ii kaangadeen jeᅇ seiro iwaajonj romonjonj laligowuya.” Kianj.

Juudasnonj Jiisas memelolo meᅇ mumambaa uumotoonj ano.

Mat 26.14-16; Luuk 22.3-6

¹⁰ Gowokouruta 12 yonjooononga monj qata Juudas Iskariot iinonj Jiisas memelolo meᅇ mumambaajonj ama jigo gawonj galenj yonjooonj keno.

¹¹ Yonjooonj kema qaaya jero ii moma uugia qeaᅇgoro sewanja monenj mubombaajonj qaa somonjgogi. Qaa somonjgogi Jiisas kambaᅇ monjenj memelolo meᅇ mumambaa kana monjgama kokobimbijnj qeᅇ laligoro. Kianj.

Jiisasnonj gowoko yonjowo Pasowa lama negi.

Mat 26.17-25; Luuk 22.7-14, 21-23; Jon 13.21-30

¹² Bered yiistya qaa iikawaa kendonj ween mutuyanonj (Siikunenenonj) siligia otaanj pasowa lama monj qeᅇ onjkegi. Kawaaajonj Jiisaswaa gowokourutanonj ijogi, “Boi, nono miri dakanonj

* 14:7: Dut 15.11

kema pasowa lama goojon mozozongongo newonʼa? Siinga nomaen eja?”

¹³ Kaen ijogi gowokowoita woi kokaen jen wasin orono, “Oro Jerusalem sitinon uri eja mon apu monjon qindiin karo mokoloowaota. Mokoloon ii saanon otaan kembao.

¹⁴ Keni mirinon uro iikawaa toya kokaen ijowao, ‘Boinon kokaen jeja: Saanon miri uuta mon jen tegon nonona iikanon uma gowokou-runu yonowo pasowa lama newonʼa.’

¹⁵ Kaen ijori toyanon miri qaganon eu uma uuta somata mon qendeema orombaa. Iikanon dun rara iwoi mozozongogita raja. Ii qendeema orono iikanon mono lama qen oowao.”

¹⁶ Kaen jero gowokowoitanon mesaon sitinon uma Jiisasnon qaa jeroti, iikawaa so mokoloon nama lama qen oon mozozongori.

¹⁷ Goman tiiro Jiisasnon gowokouruta 12 yonowo miri iikanon kougi.

¹⁸ *Kouma uma dunon rama nene negi Ji-isasnon kokaen injoro, “Niinon qaa hona mon kokaen injowe mobu: Onoononga mon niwo nene nen raji, iinon mono memelolo men nombaa.”

¹⁹ Kaen injoro moma uugianon wosobiri moma kanain ana ana qisin mun jegi, “Noojona jew-abo?”

²⁰ Qisin mugi kokaen injoro, “12 onoononga mon niwo bered qaanon qendungoji, iinon.

²¹ Siwe gomambaa Eja honanon mono iwaajon qaa oogita ejiwaa so namo mesaon kembaa. Kembaato, memelolo men mubaati, iwaajon ‘Yei

* **14:18:** Ond 41.9

wosobiri! jeŋ wanjinjingojen. Anutunonj mono ironja uuta meleema mubaa. Eja ii nemunaa goronj uutanonja mende koloonagati, iikanonj mono afaanjonj munaga.” Kianj.

Pombo samonj konoga negi.

Mat 26.26-30; Luuk 22.14-20; 1 Kor 11.23-25

²² Nene neŋ rama Jiisasnjon bered meŋ kotuegonj motonj onjoma kokaen jero, “Koi neenaa busuna. Ii mono meŋ newu.”

²³ Kaen jeŋ wain qambi meŋ dangisen jeŋ onjono kuuyanjon qambi iikanonja negi.

²⁴ *Negi kokaen injjoro, “Koi neenaa sana. Koi Anutunonj ejemba yonjowo soomonjo areŋ ano kotiiwaatiwaajonj sana maagi ejemba mamaga hamo qeŋ onjombaa.

²⁵ Niinonj qaa honja monj kokaen injjowe mobu: Niinonj wain kasawaa honja kokanonj mombo toroqen mende nemaŋa. Kanagenj Anutuwaa bentotonj uutanonj eu raniŋ jejelomban ambati, weeŋ iikanonj mono wain apu qaita monj ii nemaŋa.”

²⁶ Kaen jero korisoro rii qama mesaonj kema Oil gere baanjonj ugi. Kianj.

Piitononj Jiisas qakoombaatiwaa jero.

Mat 26.31-35; Luuk 22.31-34; Jon 13.36-38

²⁷ *Uma Jiisasnjon kokaen injjoro, “Gejatootoo eja monjonj qaa monj kokaen oorota eja, ‘Niinonj galenja qewe lama tuunjonj deem-buya.’

* **14:24:** Eks 24.8; Jer 31.31-34 * **14:27:** Zek 13.7

Iikawaa so ononon kuuya uugia boliro nomesaon boratiwuya.

²⁸ *Boratigi nuwuyato, niinon mono koomunonga waama wala Galili prowinsnon kema iikanon asugin onomaŋa.”

²⁹ Kaen injjoro Piitonon kokaen ijoro, “Yononon kuuya uugia boliro gomesaon boratiwuti een, niinon mono kilen iikaan mende amaŋa.”

³⁰ Ijoro Jiisasnon jero, “Niinon qaa hona mon kokaen gijowe moba: Kurunon indin woi mende qaro giinon kete gomantiinanon qakooma nona indin karon koloowaa.”

³¹ Kaen jeroto, Piitonon kaparan koma kotikotii ano, “Boi, kaen qaagoto, nii nugi giwo motoon komuworagati, ii kilen niinon gi mende qakooma gomaŋa.” Gowoko tosaana kuuyanon qaa iikayadeen jegi. Kiaŋ.

Jiisasnon Gezemane urukisinon qama kooliro.

Mat 26.36-46; Luuk 22.39-46

³² Kaen amin moma kema urukisi mon qata Gezemane iikanon keugi. Keuma gowokouruta kokaen injjoro, “Niinon endu kema qama kooliwe onon mono kambaŋ biwianon koi rabu.”

³³ Kaen injjon Piito, Jeims ano Jon unuama kenji. Kenji Jiisasnon kanain konjilin kanjanawo moro kana boria qetegoro.

³⁴ Kaen ama kokaen injjoro, “Noo uunanon mono kondun kondun koma waajiwaajon ama wosobiri mobe komukomuyawo ama nonja. Ononon mono kokanon rama niwo gbili laligowonŋa.”

* **14:28:** Mat 28.16

³⁵ Kaen injon anodeen boron mon toroqen kema simin kuma usugon siimbobolo kamban ii Manaa jetaa so uuguwaatiwaajon qama kooliro.

³⁶ Qama koolin jero, “Aba Amana, gii iwoi mon mende men bimbingonkejan. Kawaajon siimbobolowaa qambia koi mono nuamba. Nua-nagati, ii noo siimbaa so qaagoto, mono geengaa uusiinga otaan koloowa.”

³⁷ Kaen jen eleeno gowokouruta karon yononon gaon egi injiima Piito kokaen ijoro, “Saimon, gii gaon ejan me? Gii aua motoongoda gbili laligomambaajon mende kotiijan me?”

³⁸ Uunananon gbili laligowombaa siina momakejonto, selenananon looloria kolooja. Kawaajon angobatonon kamaan unuwabotiwaajon mono qama koolin uugbiligbili laligowu.”

³⁹ Kaen ijoro mombo onomesaon kema qaa iikayadeen mombo jen qama kooliro.

⁴⁰ Qama koolin eleeno jaa lologia bombon mero mombo gaongadeen egi injiuro. Gaononga waama qaa meleembom-baajon onopopo qegi.

⁴¹ Jiisasnon keno indin karon kolooro eleema kan kokaen injiuro, “Ono toroqen haamo men gaongadeen ewombaaajon moju me? Mobu! Monon Siwe gomambaa Eja hona memelolo men muro gawman eja sisiwerowerogiawo yonoo borogianon ubaati, iikawaa aua kambananon mono kan kuuja. Onoo gaon ee kambangia mono tegoja.

⁴² Mono waagi kembon. Mobu! Memelolo men nombaati, iinon mono kosere koi kaja.” Kian.

Jiisas qelanjin menj somongogi.

Mat 26.47-56; Luuk 22.47-53; Jon 18.3-12

⁴³ Jiisasnoŋ kaen jen nano iikanondeen gowokouruta 12 yoŋoonoŋga moŋ qata Juudas iinoŋ tuuŋ moŋ jeta menj oŋono kougi. Jigo gawoŋ galeŋ, Kana qaawaa boi ano kantriwaa jo-tamemeya yoŋonoŋ ii wasiŋ oŋoŋgi manjawaa soo somata ano wasagia menj kagi.

⁴⁴ Memelolo memambaa anoti, iinoŋ wala yoŋowo aiwese qaa kokaen somoŋgoŋ injoro, “Niinoŋ eja buuta kitoŋ nemanati, ii iima ‘Mono ii!’ jen menj somoŋgoŋ tororo galeŋ koma kembu.”

⁴⁵ Kaen jen kaŋ iikanondeen Jiisaswaanon keuma “Oo kokona! (Boina!)” jen buuta kitoŋ nero.

⁴⁶ Kitoŋ nero iima Jiisas qelanjin menj somoŋgogi.

⁴⁷ Somoŋgogi kosianoŋ nangiti, iyoŋoonoŋga moŋnoŋ manjawaa soo somata horoŋ jigo gawoŋ galeŋ waŋaa welenqeqeya qeŋ geja kotogoro kamaaro.

⁴⁸ Jiisas somoŋgogi qaa kokaen injoro, “Nii kikekakililiŋ ejaga qaagoto, kilen nooŋoŋ kaen moma manjawaa soo somata ano wasa menj noma somoŋgoŋ nombombaajoŋ kaju.

⁴⁹ *Niinoŋ ween so jiwowoŋ jigonoŋ oŋowo nama Buŋa qaa kuma oŋoma laligowe mende noŋgito, iwoi koi mono Buŋa Terewaa qaayanon hoŋawo koloowaatiwaajoŋ kolooja.

⁵⁰ Jiisas somoŋgogi gowoko yoŋonoŋ kuuya Ji-isas mesaon boratiŋ oloŋ koma kenji. Kiaŋ.

* **14:49:** Luuk 19.47; 21.37

Sagbili monnon oloj koma keno.

⁵¹ Eja gbaworo monnon opoqiisia taaja kokosiin Jiisaswaa gematanon otaan keno. Opoya tosia mende mouma keno ii metaqetatan megii.

⁵² Mewombaajon amamaan opoqiisia qetegogi lalan oloj koma keno. Kian.

Jigowaa jotamemeya yonnon Jiisaswaa qaa gawon megii.

Mat 26.57-68; Luuk 22.54-55, 63-71; Jon 18.13-14, 19-24

⁵³ Jiisas somonjon wama jigo gawon galen wanaa jinakaran mirinon kenji. Kenji jigo gawon galen kuuya, kantriwaa jotamemeya ano Kana qaawaa boi yonnon iikanon kema ajoroogi.

⁵⁴ Kenji Piitonon sigensigen onotaan jigo gawon galen wanaa jinakaran mirinon keuma miriaa kiropo uutanon uro. Uma welenqeqe eja yonoo batugianon gere kosianon rama konano.

⁵⁵ Kaen raroto, jigo gawon galen ano jigo kaunsol tuun yonnon Jiisaswaa selenon kuukuu qaa nomaen jen nanjonin qegi komuwaatiwaan jen mongangito, iikawaa kania mon mende mokoloogi.

⁵⁶ Monnama nama mamaganon qaa qolonmologoya selianon kuun nanjon jegito, qaagianon kania motoonjo mende kolooro.

⁵⁷ Kaen anji tosianon waama nama qaa qolonmologoya selianon kuun nanjon kokaen jegi,

⁵⁸ *“Iinon kokaen jero monin, ‘Niinon jiwowon jigo boronon memeta koi kondeembe namonon

* **14:58:** Jon 2.19

kamaaro ween karoombaa uutanon jigo qaita mon boronon memeta qaago ii menj waama kumaŋa.” ’

⁵⁹ Kaen jegito, kilen qaagianon kania motoonngo mende kolooro.

⁶⁰ Kaen mende kolooro jigo gawon galen wananon waama jaasewan qen onoma nama Jisas qisin mun kokaen ijoro, “Yononon goo selenganon qaa kuun nanjojuti, iikawaa kitia mon jewaga me qaago?”

⁶¹ Kaen ijoro iwoi bologa mon mende anoto, kilen kitia mon mende meleema qaaya bogoro nano. Qaaya bogoro nano jigo gawon galen wananon mombo kokaen qisin muro, “Anutu mepeseen mumakejoni, gii iwaa Meria Kraist koloojan me qaago?”

⁶² *Qisin muro “Oon” jen kokaen injoro, “Siwe gomambaa Eja honanon mono ku-usun Toyaa boro dindinanon rama era sombimbaa koosu qaganon kamaaro iibuya.”

⁶³ Qaa ii injoro jigo gawon galen wananon malekuya menjurama kokaen jero, “Yei, mangaa siita! Tosianon qaaya nanjowutiwaajon mombo mende qisin onomboŋa.

⁶⁴ *Anutu mepaegoji, ii mono onjoangio modaboroju. Kawajon mono onjo nomaen moju?” Kaen jero yononon kuuya Jiisas koomuwaa bunja koloowaatiwaajon jen tegogi.

⁶⁵ Kaen jen tegon tosanon kanain sulaapan qen jaasewan esun boro kuma qen kokaen ijogi, “Moronon guji, ii saanon jena mobonŋa.” Jigowaa

* **14:62:** Dan 7.13 * **14:64:** Lew 24.16

kiropo galen (sikiriti) yononon kaanagadeen Jiisas men urunanon qetaaligi. Kian.

Piitonon Jiisas qakoono.

Mat 26.69-75; Luuk 22.56-62; Jon 18.15-18, 25-27

⁶⁶ Kamban iikanon Piitonon kiropo uutanon sombenon laligoro. Emu laligoro jigo gawon galen wanaa welenqeqe emba monon iikanon kouro.

⁶⁷ Kouma Piitonon gere konama nano iigigiin kokaen jero, “Gii mono kaanagadeen Nazaret eja Jiisaswo laligona.”

⁶⁸ Kaen jeroto, Piitonon qakoona kokaen jero, “Qaa jejanj, ii kondanjen.” Kaen jen kiropo naguyanon kemen nano kuru qaro.

⁶⁹ Nagunon kemero welenqeqe emba monon ii iikanon mombo iima eja kosianon nangiti, ii kanain kokaen injoro, “Eja koi kanon mono yonoononga mon kolooja.”

⁷⁰ Kaen injoroto, iinon mombo qakoono. Qakoono kamban boronja mon tegoro eja kosianon nangiti, iyononon mombo Piitowaajon kokaen jegi, “Giinon Galili ejaga mon koloojaniwaajon mono honanon iyonoononga mon koloojan.”

⁷¹ Ii moma kanain ana qasuaan aon jopangon jen kotiin jero, “Eja qaaya jejuti, niinon ii mende moma mujen. Qaa qolon-molongoya jebenagati een, Anutunon mono irona meleema nomba.”

⁷² Kaen jen nano iikanondeen kurunon qaro indin woi kolooro. Kurunon qaro Jiisasnon qaa kokaen ijoroti, Piitonon ii romongoro, “Giinon

indinj karoonj qakooma nona kurunonj qaró indinj woi koloowaa.” Qaa ii romonjonj wosoya jumambaajonj ano silama saaro. Kianj.

15

Jiisasnonj gawana Pailotwaa jaanonj nano.

Mat 27.1-2, 11-14; Luuk 23.1-5; Jon 18.28-38

¹ Gomanj ano amandiinonj jigo gawonj galen, kantriwaa jotamemeya (70), ano Kana qaawaa boi ano jigo kaunsol kuuya yonononj qaa jake uutaa ajoajoroo ama Jiisaswaa qaa jen tegogi. Jen tegogi Jiisas somonjonj wama kema gawana Pailotwaa borononj anji.

² Room gawana iinonj Jiisas kokaenj qisinj muro, “Onanonj, gii Juuda yonoo kingia koloojanj me qaago?” Qisinj muro Jiisasnonj meleema ijoro, “Mono geenngo jejanj, kaenj.”

³ Jigo gawonj galen yonononj qaa mamaga Jiisaswaa selianonj kuunj jegi.

⁴ Jegi Pailotnonj Jiisas mombo qisinj munj ijoro, “Moba! Yonononj qaa mamaga goo seleganonj kuunj jejuti, giinonj iikawaa kitia monj jewaga me qaago?”

⁵ Kaenj ijoroto, Jiisasnonj bologa monj mende anoto, kilenj qaa kitia mombo mende meleeno. Qaaya bogoro nano gawananonj walingoro. Kianj.

Pailotnonj Jiisas komuwaatiwaa jenj tegoro.

Mat 27.15-26; Luuk 23.13-25; Jon 18.39-19.16

⁶ Gbani so pasowa kendonj kambananonj gawananonj kapuare mirinonjga eja monj qata qama qisigiti, ii silia otaanj isama onjomakegi.

7 Kamban iikanon eja mon qata Barabas ii kapuare mirinon raro. Iinon kikekakasilin eja tosaan yonowo karen gilin eja mon qegi komuroti, iikawaajon kapuare mirinon onoongi.

8 Kaen angi kanageso yononon gawanawaa jinakaran miri sombenanon eu uma nama kanain ama laligorotiwaa so ambaatiwaaajon qisin mugi.

9 Qisin mugi meleema kokaen injoro, “Niinon Juuda onoo kingiaga isambe kamaawaatiwaaajon moju me?”

10 Jigo gawon galen yononon Jiisaswaaajon goroosoo mogitiwaaajon ama ii gawanawaa boronon onongi. Ii moma siingia momambaajon kaen qisin onono.

11 Qisin onono jigo gawon galen yononon ejemba tuun uukuukuu men onoma kokaen jegi, “Jiisas mesaon Barabas isamba! Mono kaen qisin mubu.”

12 Kaen jegi mombo meleema qisin onono, “Kaen jejutiwaaajon Juuda onoo kingia qata kaen qamakejuti, niinon mono ii nomaen ama mubenaga?”

13 Kaen qisin onono mombo qagi, “Mono maripoonon qewu jewa!”

14 Kaen qagi Pailotnon kokaen injoro, “Ii naambaajon? Iinon mono naa bologa ano?” Kaen jeroto, yononon ii moma kaparan koma toroqen qa gigilaan kokaen qagi, “Mono maripoonon qewu jewa!”

15 Kaen qagi Pailotnon ejemba tuun somata siingiaa so amambaajon moma Barabas isama onono kamaaroto, Jiisasga jero ooli waayawonon

qeyayagon qegi. Kaen qegi maripoonon qewuti-waajon ii Room manjaqeqe eja yonoo borogianon ano. Kian.

Jiisas kungulolopo ama mugi.

Mat 27.27-31; Jon 19.2-3

¹⁶ Manjaqeqe eja yononon Jiisas wama kema gawanawaa jin-karon miriwaa kiropo uutanon keugi. Keuma manjaqeqe tuun somata kuuya horon ononon iikanon kagi.

¹⁷ Kan maleku osoga nezongbala ii Jiisaswaa selianon mouma mun soman kasa lipima ila kaan waananon konon kemero.

¹⁸ Kaen kemero kanain waeya men jolonja jegi, “Oowe oowe! Juuda yonoo kin pongia, oowe!”

¹⁹ Qaqatete kaen ama jegi bowonon waananon qen sulaapan qen simin kuma mun usugon mepe-qepesee qolonmolongoya men mugi.

²⁰ Mepaqepae kaen ama mudaboron maleku osoga nezongbala ii qetegon iyanaa sele esu mouma mun maripoonon qewombaajon wama kenon. Kian.

Jiisas maripoonon qegi.

Mat 27.32-44; Luuk 23.26-43; Jon 19.17-27

²¹ *Kema kana somatanon eja mon qata Saimon mokoloogi. Inon Afrika siti qata Sairini iikawaa ejiaga ano Aleksander ano Ruufus yoroo mangaraga. Inon gawononga kouro kuun mugi Jiisaswaanon maripoonon men angoro.

²² Jiisas kaen wama goman mon qata Golgota ii ananaa qaanon Wansii, iikanon kema keugi.

* 15:21: Room 16.13

23 Keuma wain apu ano marasiŋ qata mor ii mindiriŋ melokanjiŋ mugito, Jiisasnoŋ ii togoro.

24 *Togoro nama maripoonoŋ qegi. Qegi nano kiawen megi jaŋgoya kolooro Jiisaswaa sele esuya motomotooŋ batugianoŋ iikawaa so mendeema megi.

25 Gomaamba 9 kilok iikanoŋ maripoonoŋ qegi.

26 Maripoonoŋ qeŋ waŋanoŋ eu qegitiwaa kania kokaen oŋ qegi, “Juuda yoŋoo kiŋ poŋgiaga koi.”

27 Kikekakasiliŋ eja woi kaŋagadeen iwo maripoonoŋ urugi. Moŋ boro dindiŋanoŋ moŋ qanioŋ leele kaen urugi.

28 *(Anutuwaa Buŋa Terenoŋ qaa kokaen oogita eja, “Ti gosiŋ kikekakasiliŋ eja kaŋa romoŋoŋ yoŋoo batugianoŋ anŋi.” Qaa iikaen kanon hoŋawo kolooro.)

29 *Ejemba uuguŋ kema kaŋ kungulolopo ama lukukuun muŋ wambelaan kokaen jegi, “Yei! Gii mono jiwowoŋ jigo saanoŋ kondeena namonoŋ kamaaro ween karoombaa uutanoŋ mombo metaama kuumambaajoŋ jena. Oo, gii eja awaa soro!

30 Mono geŋga ilaan aon maripoonoŋga kamaawa.”

31 Jigo gawoŋ galen ano Kana qaawaa boi yoŋonoŋ kaŋagadeen batugianoŋ mepaqepae ama muŋ jegi, “Tosiaga ilaan oŋoma laligoroŋ, iyaŋa ilaan aomambaajoŋ amamaaja.

* 15:24: Ond 22.18 * 15:28: Ais 53.12 * 15:29: Ond 22.7; 109.25; Maak 14.58; Jon 2.19

³² Iinon Hamoqeqe Toya Kraist ano Israelwaa kin kolooji een, mono keteda koi maripoononga kamaaro iima ii moma laariwonaga.” Kaen jegi.

Eja iwo maripoonon urugiti, iyoronon kaanagadeen uqege qaa tokoronkota jen muri. Kian.

Jiisasnon komuro.

Mat 27.45-56; Luuk 23.44-49; Jon 19.28-30

³³ Ween biiwia 12 kilok kolooro iikanon goman kuuya pangaman men sokoma ero kema aua karoombaa so kolooro.

³⁴ *Jiisasnon 3 kilok iikanon anaa qanon kokaen qa somata qaro, “Eeli eeli lama sabaktani?” Ii ananaa qanon: Anutuna, Anutuna mono naambaajon gema nujan?

³⁵ Kaen qaro eja kosianon nangiti, iyonoononga tosianon ii moma jegi, “Mobu! Mono Elaijawaa-jon qaja.”

³⁶ *Yonoononga monon bobogarin kema momondo mon suun taniheen ii men wain apu aasonawonon qendunon gere goron kitianon somonon sulun Jiisaswaa buu susuyanon eu ano nero jero, “Mono mesaogi anodeen namba. Elaijanon kan motogoro kamaawaa me qaago, mono ii iibonja.”

³⁷ Kaen anji Jiisasnon qa somata qama wosoya goron qero komuro.

³⁸ *Komuro iikanondeen jiwowon jigowaa uutanon opo nanoti, iikanon mono eukaya biiwianon jurama kamaan woi kolooro.

* 15:34: Ond 22.1 * 15:36: Ond 69.21 * 15:38: Eks 26.31-33

39 Kawali galenon maripoon jaasewan qen nama Jiisasnon wosoya goron qero komuroti, ii iima kokaen jero, “Eja koi kanon mono onanon Anutuwaa meriaga kolooja.”

40 *Emba tosonian kaanagadeen sigensigen nama iwoi ii iigi. Yonoo batugianon Maria Magdalaga ano Maria Jeims dubaya ano Jooses yoroo nemungara ano Salome yononon motoon nangi.

41 Yononon Jiisasnon Galili prowinsnon laligoro iikanon ii otaan welen qen mun laligogi. Kaanagadeen emba tosaan mamaga Jiisaswo Jerusalem sitinon uma kagiti, iyononon kaanjadeen kosianon nangi. Kian.

Jiisaswaa qamoya ron konji.

Mat 27.57-61; Luuk 23.50-56; Jon 19.38-42

42 Sabat kendon rarawaajon iwoi mozozongogi Sabat kendonon kanaimambaaajon dodowiro mare koloon karo.

43 Nemungawon iikanon Arimatia toya, eja waanawo qata Joosef iinon karo. Inon kaanagadeen Anutu bentotombaa hona koloowaatiwaajon mamboma laligoro. Inon Juuda yonoo jigo kaunsol tuumbaa jotamemeya mon koloon Sabat kendonon kanaimambaa anotiwaajon ama toroko yakarin Pailotwaanon kema Jiisaswaa qamoya memambaaajon qisiro.

44 Qisiro “Onanon komuja me qaago?” jen romonjon kawali galena jero karo “Jiisasnon kaban koriga me toroga komuja,” jen qisin muro.

* **15:40:** Luuk 8.2-3

⁴⁵ Qisiñ muro buju qaaya moma Jiisaswaa qamoya Joosef jen tegon muro.

⁴⁶ Jen tegon muro opo taanja sewanja menj kema qamoya maripoononga qetegon menj kamaanj opononj esuuro. Esuunj menj qasirinoj kema jamo kobaa uroroogi duj eroti, iikanonj ano. Ama jamo somata monj metano kobaa qaa oota kojangiro.

⁴⁷ Dakanonj anoti, ii Maria Magdalaga ano Maria Jooseswaa nemunja yorononj nama iiri. Kianj.

16

Jiisasnoj koomunonga waaro.

Mat 28.1-8; Luuk 24.1-12; Jon 20.1-10

¹ Sabat kendonj ragi tegoro iikanonj Maria Magdalaga, Maria Jeimswaa nemunja ano Salome yonononj “Jiisaswaa qamoya kema moriwonja,” jen jininj marae unkoowagawo sewanja megij.

² Menj enj Sonda umugawodeen waama gomanj ano ween jilinjolanj kouro qasirinoj kenji.

³ Kema aminj moma jegi, “Qasiriwaa qaa ootanonj jamo somata raji, ii mono morononj qetambaa?”

⁴ Kaenj jen uugi keno iigi: Jamo somata qatawo ii mono qetanji kema ero.

⁵ Qasiriwaa jamo qaa oota kaenj aantama nano uutanonj ugi. Ugi dindingiaagenj eja gbaworo monj malekuya koriga taanja raro iigi. Kaenj iima mamaga awawaligi.

⁶ Awawaligito, kokaenj injoro, “Mono toroko mende mobu. Onjo Nazaret eja Jiisaswaajonj monganju. Ii maripoononj qegito, iinonj mono

gbilin waaja. Kawaajon koi mende eja. Ibu! Dunja koi, iikanon sulugi ero.

⁷ *Kawaajon mono kema Piito ano gowokou-ruta kuuya buju kokaen injowu, 'Iinon mono jeta men onoma waladeen Galili prowinsnon kembaa. Ono kaanagadeen iikanon kema qaaya jerotiwaa so ii ibu.'*

⁸ Kaen injijoro aarun jenengia ororo jamo ootanonga kamaan bobogarin kenji. Sombugia mogitiwajaan qaa mon mende jegito, qaagia bogoro. Kian.

Jiisasnon Maria Magdalaga iwaanon asugiro.
Mat 28.9-10; Jon 20.11-18

⁹ Jiisasnon Maria Magdalaga iwaa uutanonga omejiilan 7 onotaaro laligoro. Jiisasnon koomunonga waama Sonda gomaamba amandiinon wala Maria ii asugin muro.

¹⁰ Asugin muro alaurutanon Jiisaswo laligon kouma kaman iikanon jinjen gama saagiti, Marianon mono iyonoonon kema bujuya injijoro.

¹¹ Injijoroto, Jiisasnon gbilin laligoro Marianon iiroti, ii mende moma laarigi. Kian.

Jiisasnon alawoita yoroonon asugiro.
Luuk 24.13-35

¹² Kawaa gematanon alawoitanon Jerusalem siti mesaon goman monon kembojon kananon keni Jiisasnon kaitania meleema asugin orono.

¹³ Yoronon kaanagadeen kema bujuya ii alauruta injijorito, yononon ii kaanagadeen mende moma laarigi. Kian.

* **16:7:** Mat 26.32; Maak 14.28

Jiisasnoŋ gowokouruta asugiŋ oŋono.

Mat 28.16-20; Luuk 24.36-49; Jon 20.19-23; Apo 1.6-8

¹⁴ Kanagen gowokouruta 11 yoŋonoŋ ajorooŋ nene neŋ ragi yoŋoonoŋ kaanagadeeŋ asugiro. Asugiŋ uugia kotiirotiwaajoŋ temboma koomunonŋa waaro iigiti, iinoŋ bujuya injjogi ii mende moma laarigitiwaajoŋ ii jeŋ oŋono.

¹⁵ *Jiisasnoŋ kokaen injjoro, “Oŋo mono kantri so kema gomaŋa gomaŋa liligoŋ ejemba laligoŋ kenjutiwaa so Oligaa Buŋana jeŋ asarigi mobu.

¹⁶ Moŋnoŋ Anutu moma laariro oomulu meŋ mugi uuta meleembaati, iinoŋ mono letoma Siwewaa buŋa koloowaa. Moŋnoŋ mende moma laariŋ yangiseŋ laligowaati, Anutunoŋ mono iwaa qaa jeŋ tegoro gere siawaa buŋa koloowaa.

¹⁷ Moma laariŋ noma laligowuti, ii aiwese meŋ oŋombe kaniagia kokaen koloowaa: Yoŋonoŋ noo qanoŋ omejiilanŋ oŋotaawuya. Kantri tosia yoŋoonoŋ qaa jeŋ laligowuya.

¹⁸ Mokoleŋ borogianoŋ meŋ metaambuya. Nombeŋ warabe apu iwoi negi iikanoŋ mono mende meŋ bolinŋ oŋombaa. Borogia ji ejemba qagianoŋ anŋi qeaŋgowuya.” Kianŋ.

Jiisasnoŋ Siwe gomanonŋ uro.

Luuk 24.50-53; Apo 1.9-11

¹⁹ *Poŋ Jiisasnoŋ qaaya kaen injjoro Anutunoŋ wano Siwenoŋ uma Anutuwaawaa boro dindinanonŋ rama laligoja.

²⁰ Eu laligojato, gowokourutanoŋ mesaonŋ gomanŋ balonŋ so kema Buŋa qaaya jeŋ seiŋ laligogi.

* **16:15:** Apo 1.8 * **16:19:** Apo 1.9-11

Kaen laligogi Poŋnon yonowo gawon men inaan onono angoleta asugiro qaagianon kotiiro. Kian.

**Uumeleembaa Buŋa Tere Soomongo Gbilial
The New Testament and portions of the Old
Testament in the Borong Language of Papua New
Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Borong long
Niugini**

Copyright © 2002, 2011 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Borong

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

63589f8b-9426-5ce2-9520-ca0cf2b65c47